

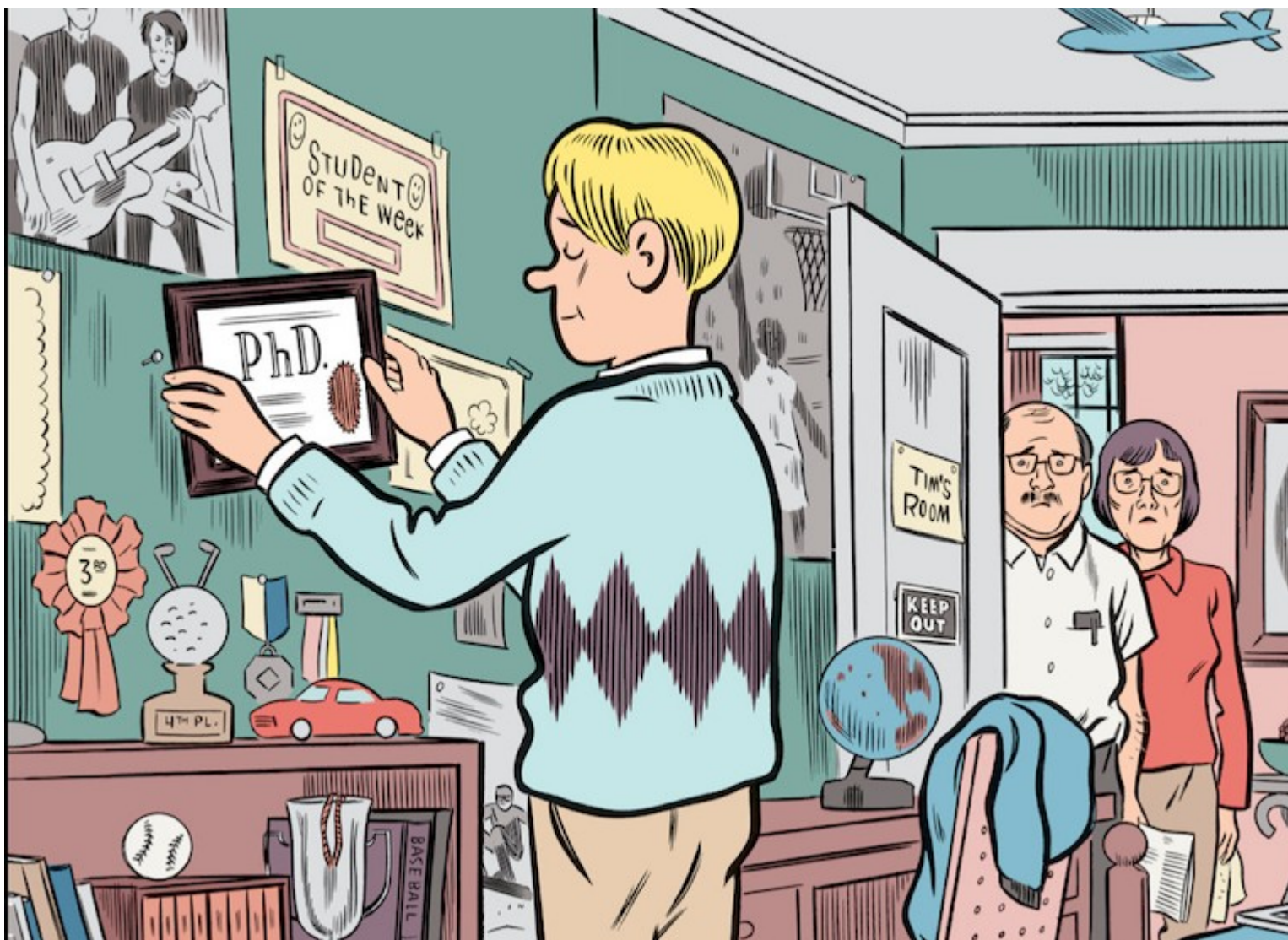
Sociologie rodiny

kombinované studium

hodina 2

Vstup do dospělosti,
Sňatečnost a párování,
Rodičovství

VSTUP DO DOSPĚLOSTI

VSTUP DO DOSPĚLOSTI

Demografický i sociologický výzkum v Evropě i severní Americe pozoruje změnu v časování základních tranzic spojených se vstupem do dospělosti:

Tranzice = přechod z jednoho stavu do druhého

Zejména:

Bydlení u rodičů -> samostatné bydlení

Studium -> zaměstnání

Ekonomická závislost -> ekonomická soběstačnost

Single -> v dlouhodobém partnerství

V partnerství -> ve společném soužití

Ve společném soužití -> v manželství

Bez dětí -> rodič atd...

VSTUP DO DOSPĚLOSTI

Co se mění:

1) Tranzice se posouvají do vyššího věku

(pozdější odchod od rodičů, pozdější sňatek, pozdější rodičovství)

2) Mění se pořadí i vzájemná pozice tranzic

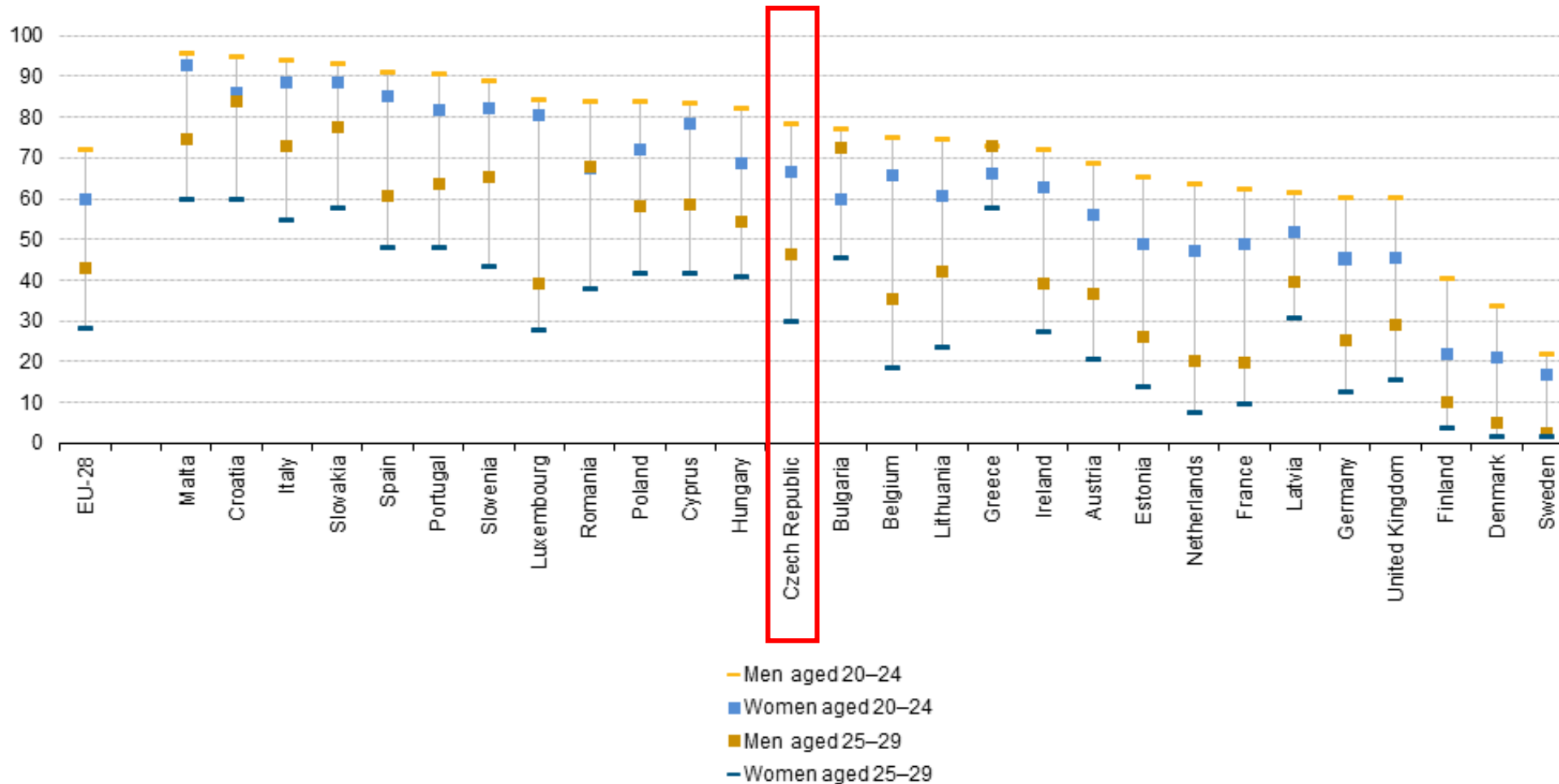
(sňatek / rodičovství)

3) Některé tranzice přestávají být závaznými

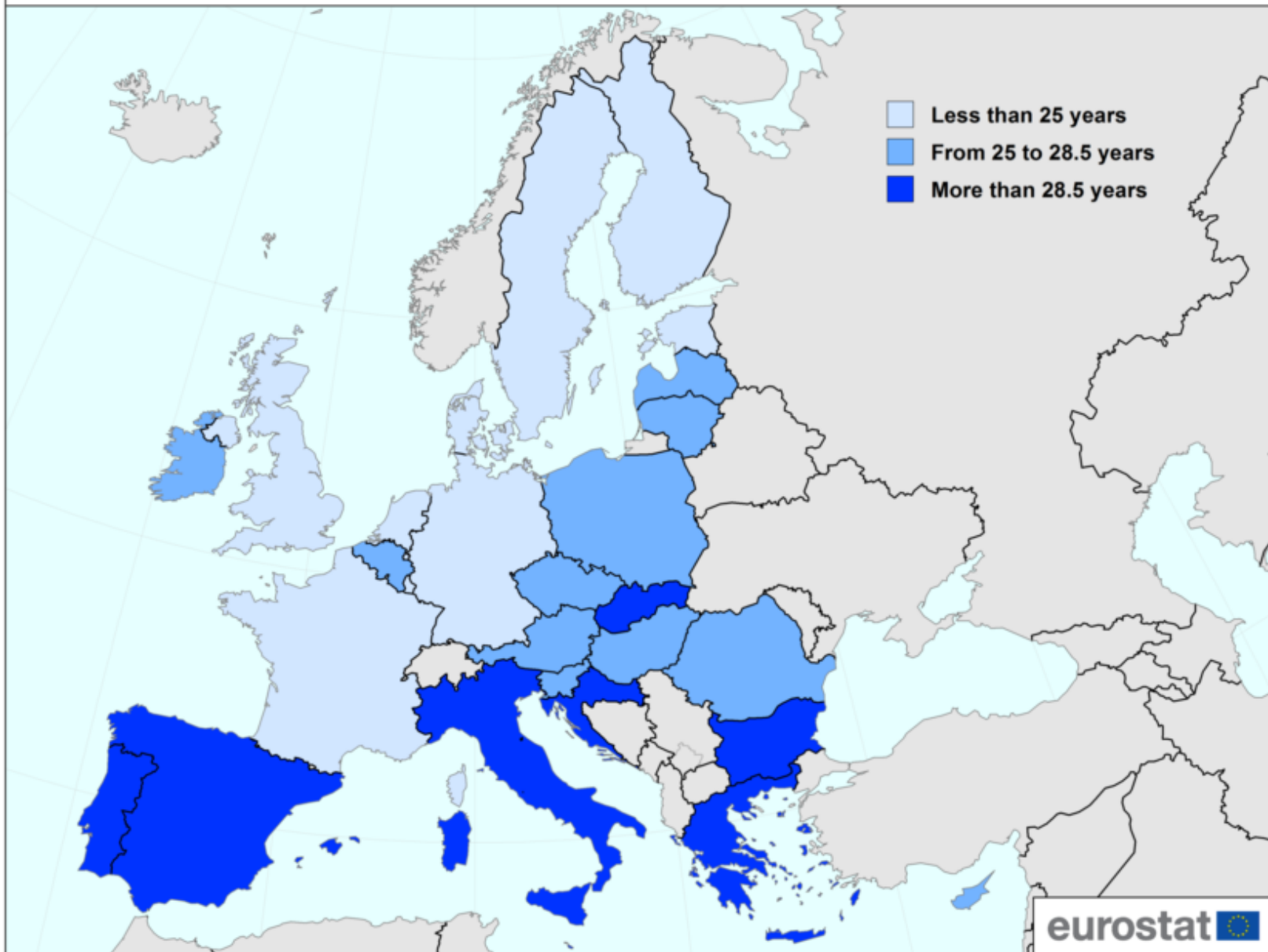
(sňatek)

Ad 1: posun do vyššího věku

Young people (aged 20–29) living in the parental household, by age group and sex, 2013

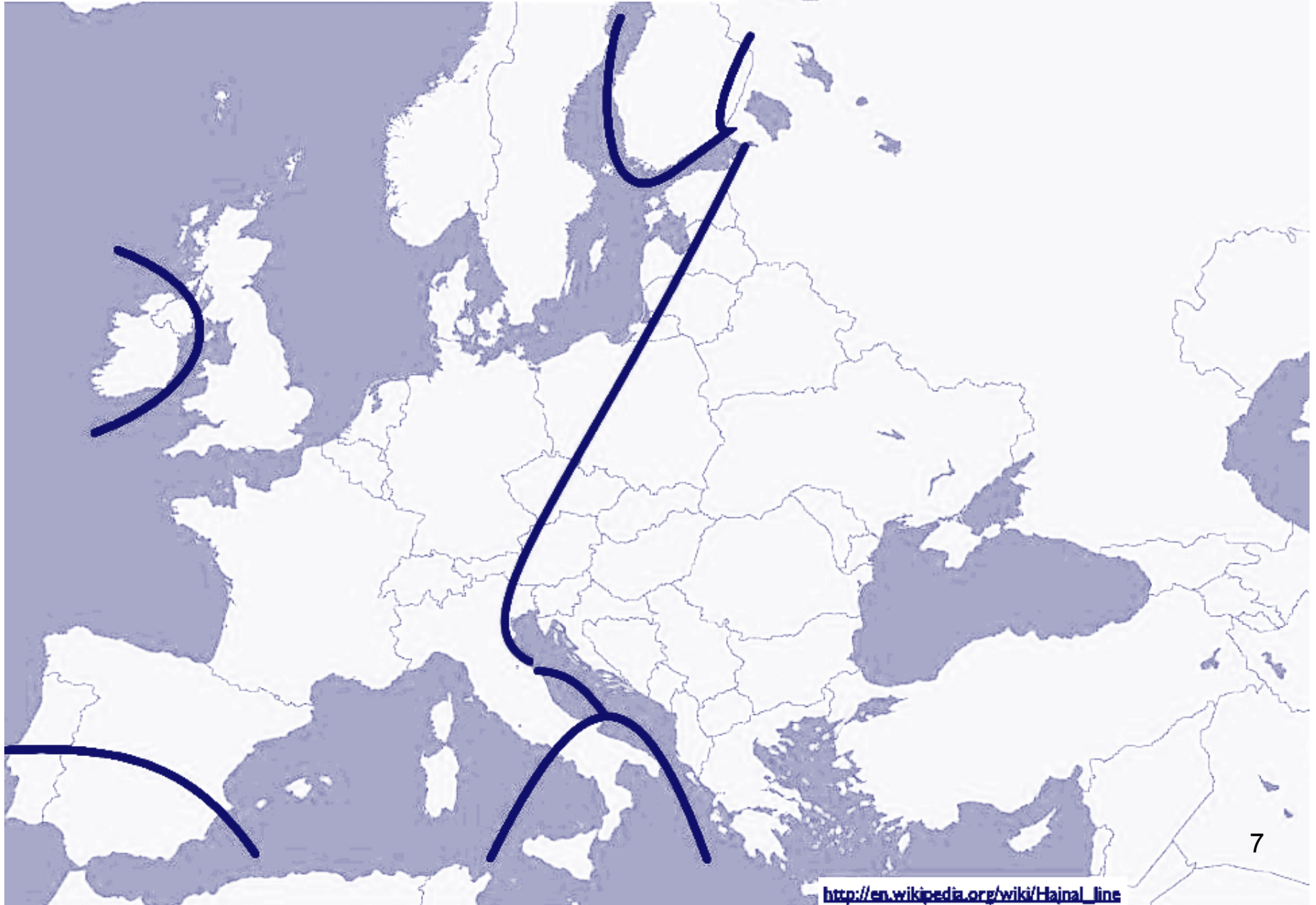

Average age when leaving the parental household in the EU Member States, 2015

The line in red is Hajnal's. The dark blue lines show areas of high nuptiality West of the Hajnal line

The Hajnal Line

Ad 2: pořadí a vzájemná pozice

Zatímco v dřívější době byly tranzice spojené se vstupem do dospělosti v jednom „balíku“, nyní se rozpojují.

1980:

Konec studia + zaměstnání + početí dítěte + sňatek + stěhování od rodičů

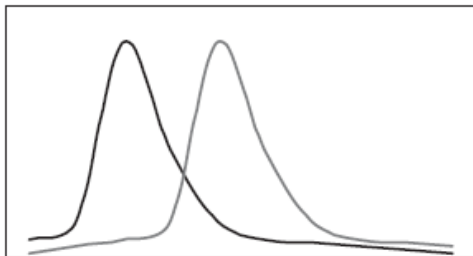
2010:

***Konec studia - - - - - stěhování od rodičů - - - - - početí dítěte + sňatek
zaměstnání***

TEORIE EMERGING ADULTHOOD

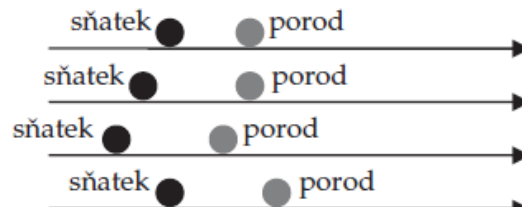
Rovina agregovaných dat
– příklad distribuce

I. Homogenita, standardizace

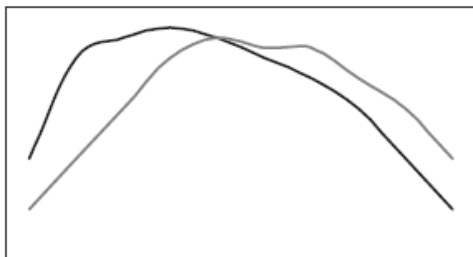
Špičatá distribuce s malým rozptylem

Rovina individuálních biografii
– příklady životních drah

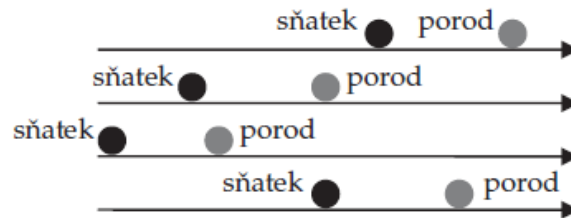

Velmi podobné časování, stejné pořadí a návaznost tranzic

II. Heterogenita, ale (!) standardizace

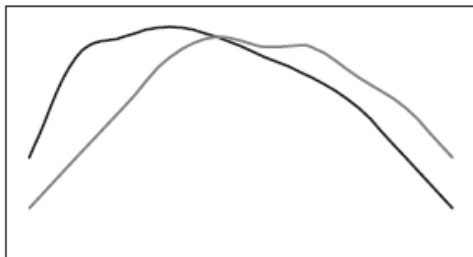

Výrazně plošší distribuce

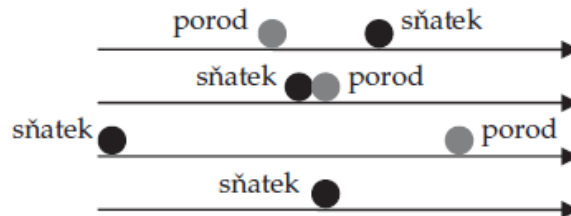

Různé časování, ale stejné pořadí a návaznost tranzic

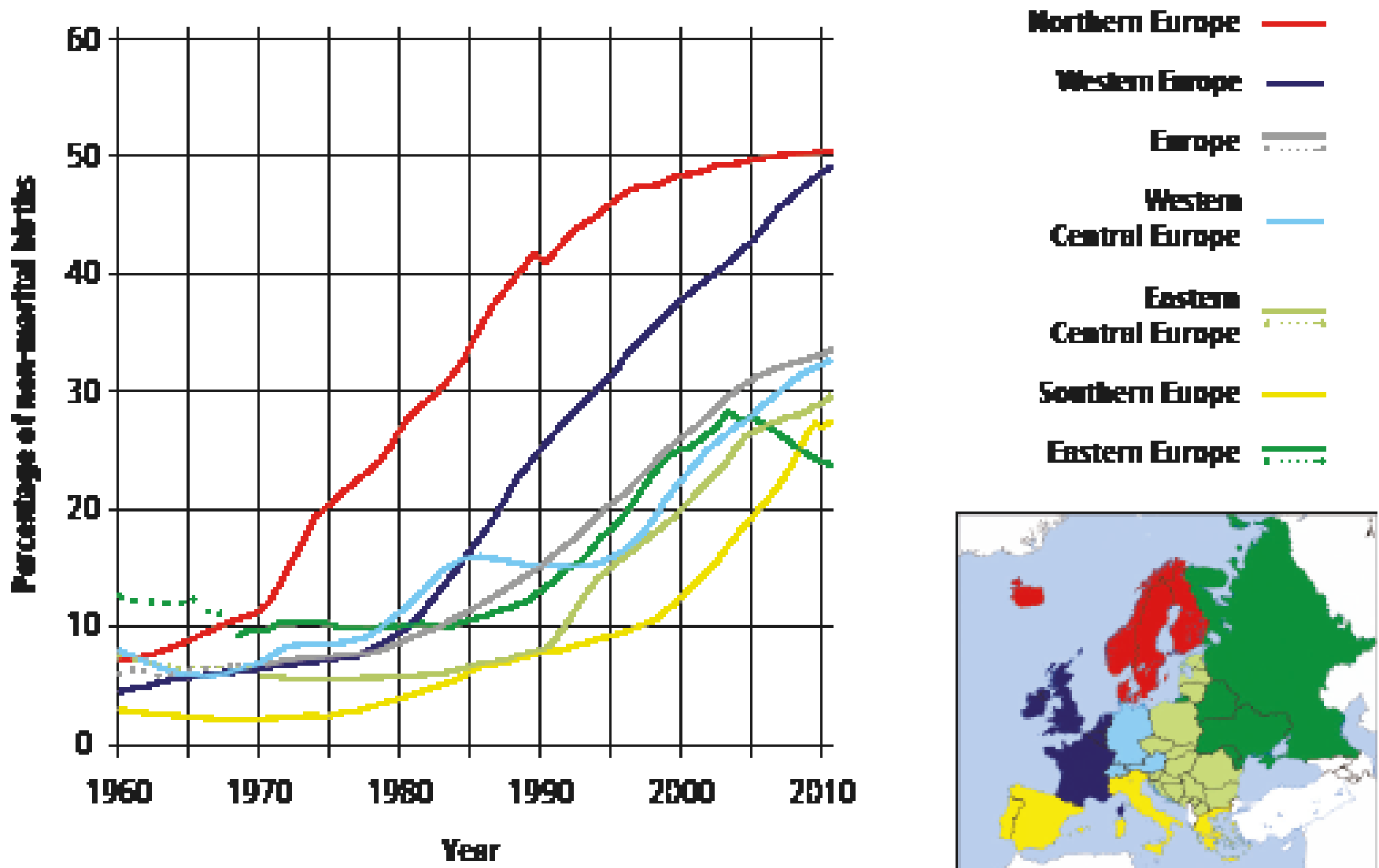
III. Heterogenita a destandardizace

Na agregované úrovni se projevív velmi podobnou distribucí jako II (!)

Různé časování, různé pořadí tranzic, návaznost není zachována

From the Golden Age of Marriage to today: The development of non-marital birth from 1960 to 2010 in different parts of Europe. Source: Statistical Offices, Eurostat, UN Statistical Yearbook, Eurostat (2005), Decroly and Vanlaer (1991). Atlas de la population européenne. Brussels: Editions de l'Université de Bruxelles. Credit: MPI for Demographic Research

Podíl narozených mimo manželství – regiony Evropy 2007

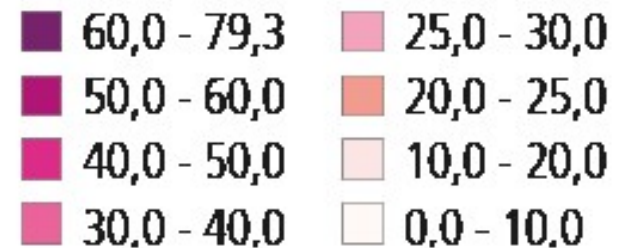
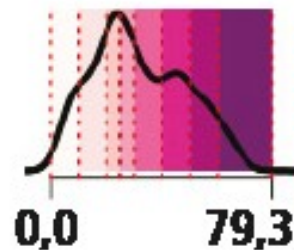
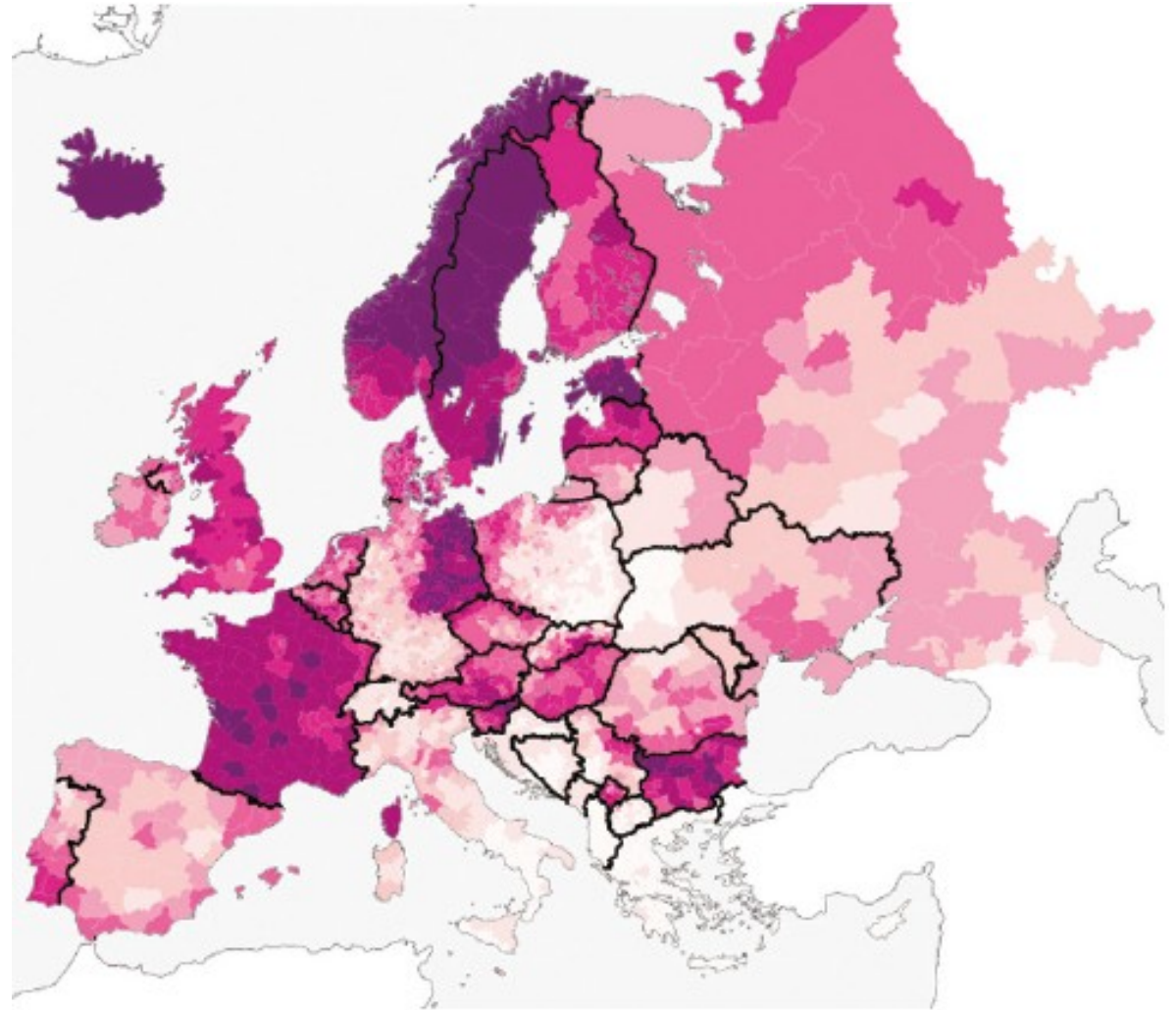

Fig. 1: From the Golden Age of Marriage to today: The development of non-marital birth from 1960 to 2010 in different parts of Europe.
 © Statistical Offices, Eurostat, UN Statistical Yearbook, Europarat (2005), Decroly and Vanlaer (1991). Atlas de la population européenne. Brussels: Editions de l'Université de Bruxelles

Proč? Vysvětlení proměny vstupu do dospělosti...

Vzdělání

- otevřenost terciárního vzdělávání

Trh práce

- nutnost zapojit se během vzdělávání

Trh s nemovitostmi

- finanční zátěž, ideální bydlení

De/stigmatizace a sekularizace

- ztráta závaznosti tradičních vzorců jednání

Individualizace

- životní dráha jako výraz individuality

JEFFREY ARNETT

**„EMERGING ADULTHOOD“
(VYNOŘUJÍCÍ SE DOSPĚLOST)**

**HYPOTETICKY NOVÁ FÁZE ŽIVOTA MEZI
ADOLESCENCÍ A DOSPĚLOSTÍ**

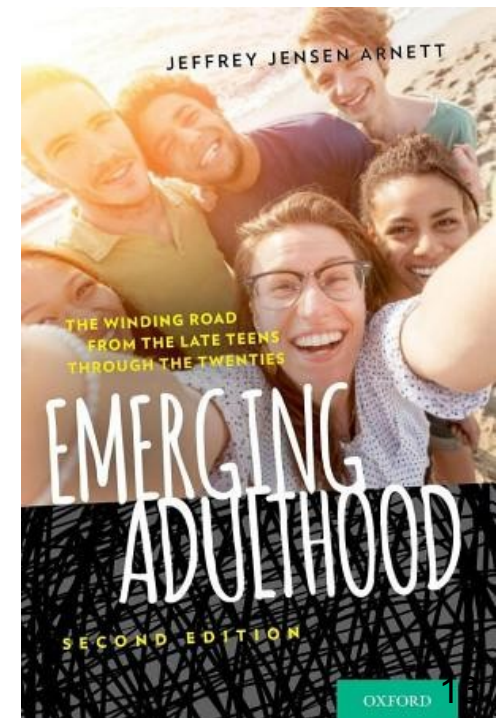
Charakteristická:

Rozsáhlými možnostmi

Rozmanitými životními styly

Hledáním rolí, identity

Rozmanitými partnerskými situacemi

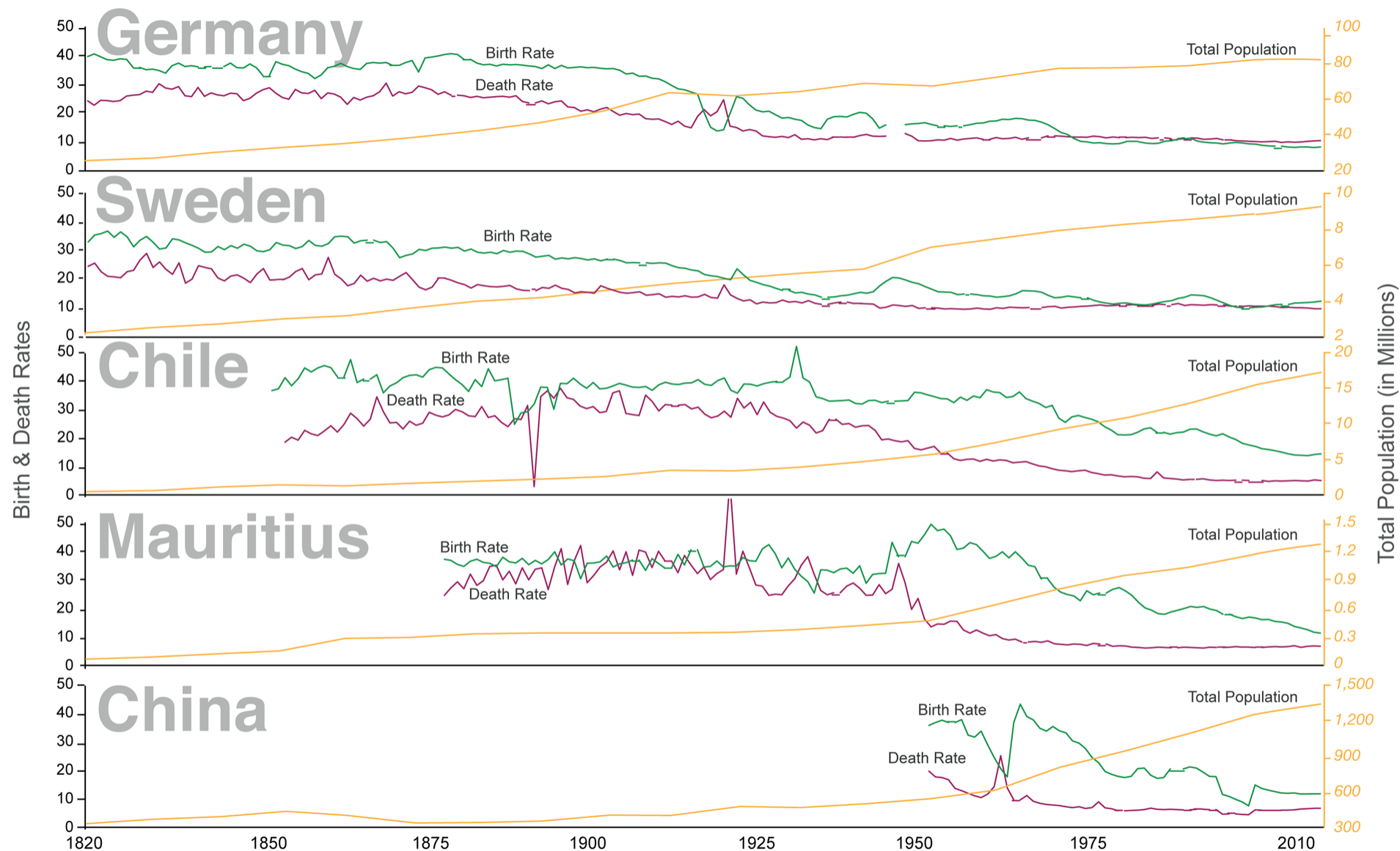
SDT: SECOND DEMOGRAPHIC TRANSITION

Západní svět, třetí třetina dvacátého století:

- **Změny časování – odkládání sňatků, porodů**
- **Pokles plodnosti pod úroveň prosté reprodukce**
- **Nárůst rodičovství mimo manželství**
- **Nárůst kohabitací a alternativ**
- **Nestabilita partnerství**

The Demographic Transition in 5 Countries – by Max Roser

The Demographic Transition refers to the transition from high birth & death rates to low birth & death rates as a country develops.

Data source: The data on birth rates, death rates and the total population are taken from the International Historical Statistics, edited by Palgrave Macmillan (April 2013). The interactive data visualisation is available at OurWorldinData.org. There you find the raw data and more visualisations on this topic. Licensed under [CC-BY-SA](https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/) by the author Max Roser.

PROMĚNA INTIMITY – VÝVOJ POJETÍ LÁSKY

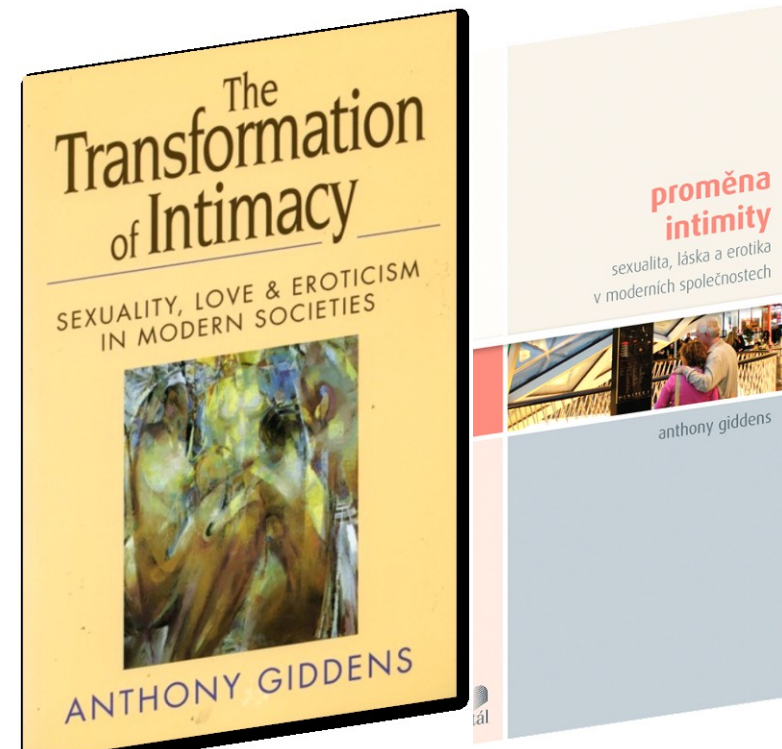
Anthony Giddens

(* 1938)

Proměna intimacy

(1992)

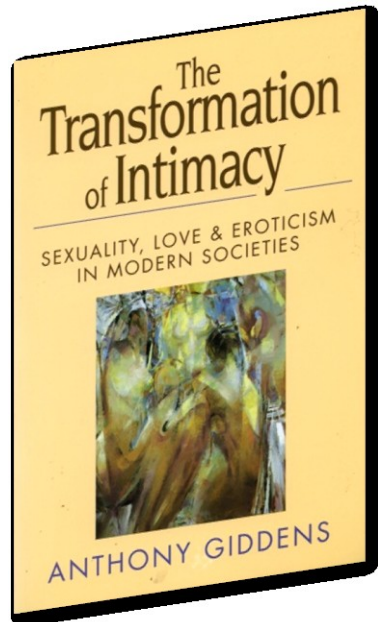
Kniha ukazuje, jak se v dějinách proměňuje pojetí lásky a partnerských vztahů.

PROMĚNA INTIMITY

Intimita: vznik specifického sociálního pole z něž čerpá legitimitu jednání odkazující k romantické lásce

Koncepty:

Romantická láska (romantic love)

Splývavá láska (confluent love)

Čistý vztah (pure relationship)

Tvárná sexualita (plastic sexuality)

Čím je pro sociologii rodičovství

Rodičovství jako biologická reprodukce – stabilita a vývoj populací na daném území

Rodičovství jako sociální reprodukce – mezigenerační přenos

Rodičovství jako mechanismy socializace – ustavování sociálního já

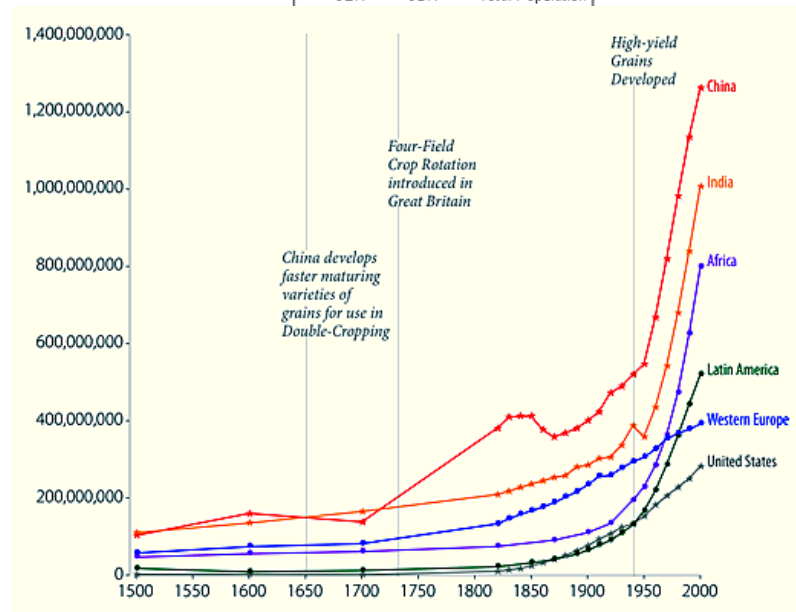
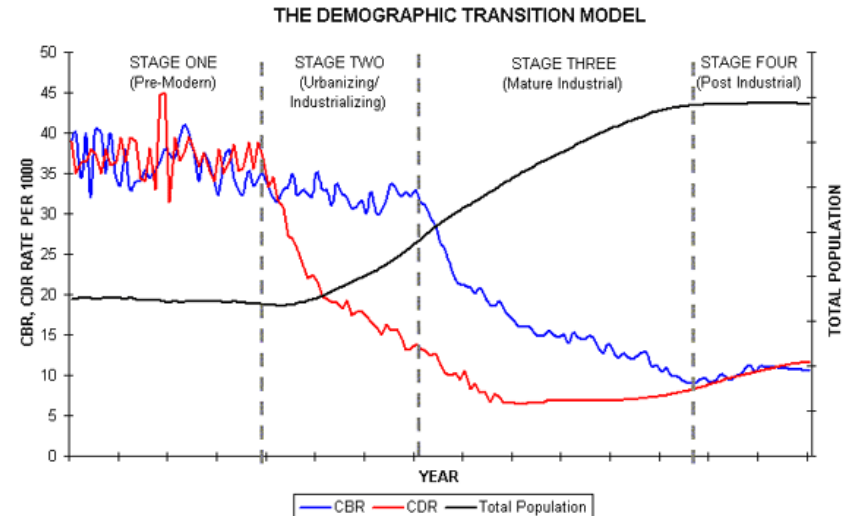
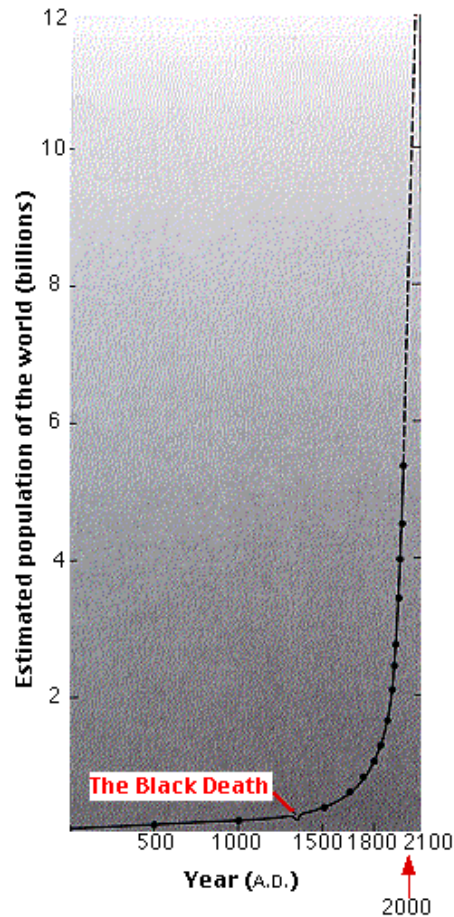
Rodičovství jako struktura jednání – normy, postoje, hodnoty

Rodičovství (a dětství) jako sociální konstrukt – významy spojené s rodičovstvím

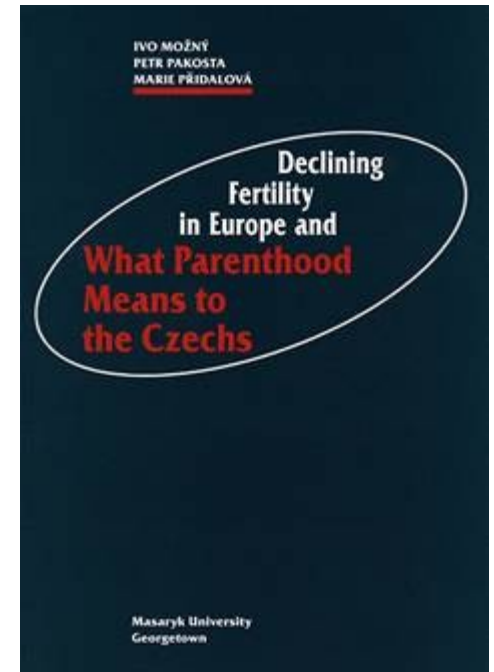
Rodičovství (plodnost) jako cíl sociální politiky – role státu v rodinném chování

Rodičovství jako biologická reprodukce

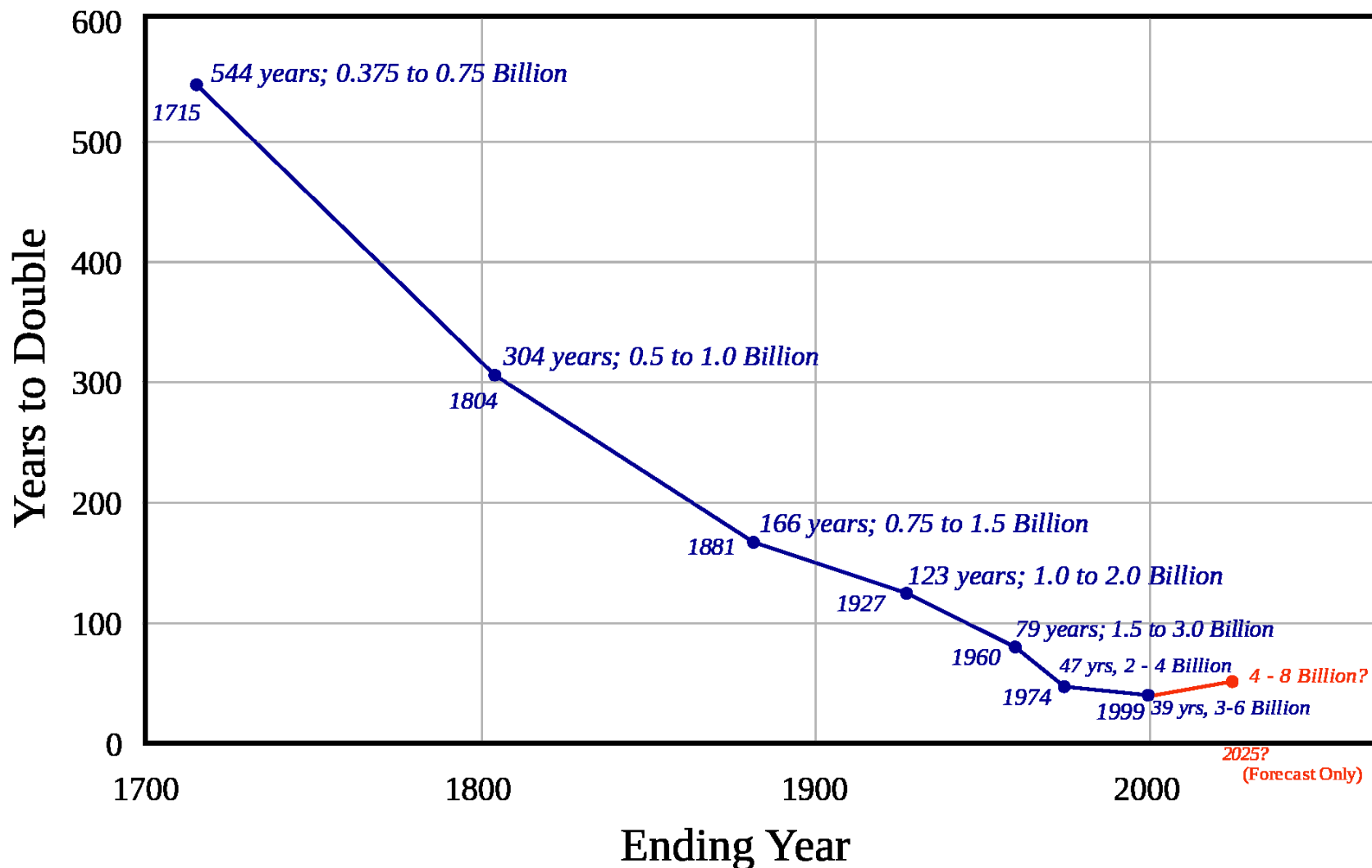

Příklady publikací

Rodičovství jako biologická reprodukce

Years to Double Population

Rodičovství jako biologická reprodukce

JAK MĚŘIT PORODNOST?

Hrubá míra porodnosti – počet živě narozených dětí na 1 000 obyvatel středního stavu. (k 1. 7. v daném roce)

Úhrnná plodnost – počet dětí, které by se živě narodily každé ženě během celého jejího reprodukčního období (za něž je považováno věkové rozpětí 15–49 let), pokud by se během tohoto reprodukčního období neměnila míra plodnosti žen podle věku a zůstala na úrovni roku, za který je úhrnná plodnost vypočítána. Předpokládá se dále nulová úmrtnost žen během reprodukčního věku. Dosahuje-li při současné úrovni úmrtnosti úhrnná plodnost hodnoty přibližně 2,1, plodnost zajišťuje prostou reprodukci obyvatelstva bez významnějšího přirozeného přírůstku nebo úbytku.

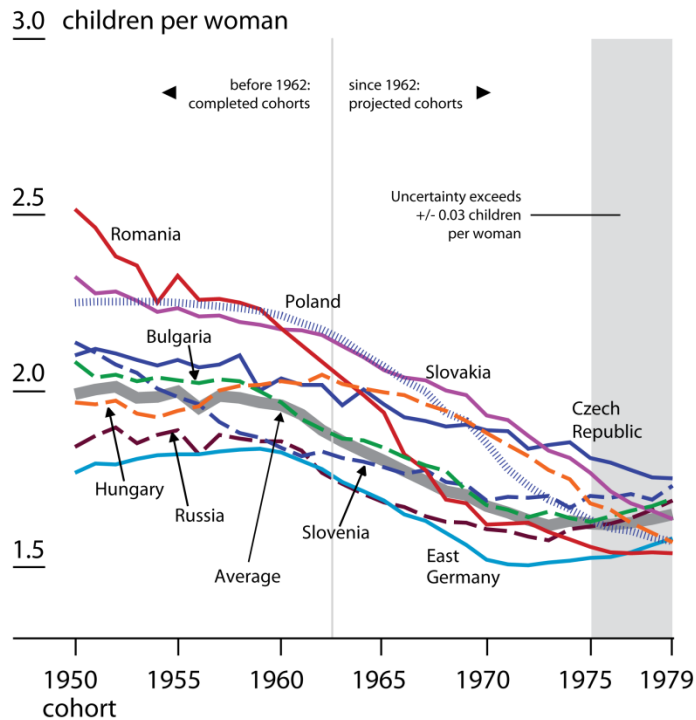
Konečná plodnost - Průměrný počet živě narozených dětí za celé reprodukční období ženy, které se zjednodušeně ohraničuje určitým věkem. Dá se počítat pouze do minulosti (např. za kohorty žen, narozené před 45 lety).

Rodičovství jako biologická reprodukce

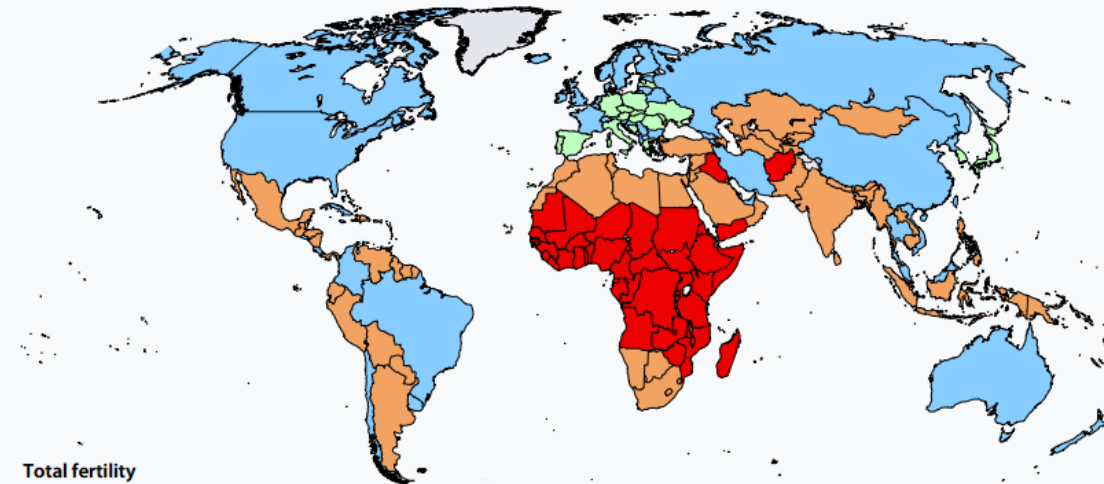
Porodnost v „bohatých“ zemích klesá pod reprodukční úroveň
(cca 2,15 dítěte na jednu ženu)

Porodnost v rozvojových zemích je stále vysoká (populační setrvačnost)

Cohort fertility in Eastern Europe

Total fertility (births per woman) 2010-2015

Total fertility

- 4 or more
- 2.1 to less than 4.0
- 1.5 to less than 2.1
- Less than 1.5
- No data

Rodičovství jako sociální reprodukce

Zaměření na principy, kterými rodina / rodiče pomáhají udržovat sociální řád:

- **Struktury významů a hodnot (tedy co je co)**

Příklad: vztah k penězům – jak rozumíme penězům (pevná látka, tekutina)

- **Struktury rolí, institucí (tedy jak se co dělá)**

Příklad: zaměstnanec / řemeslník / majitel firmy, maminka / tatínek, rozchod

- **Struktury pozic, kapitálů (tedy kdo je kdo)**

Příklad: školky, školy, základní umělecké školy... (habitus)

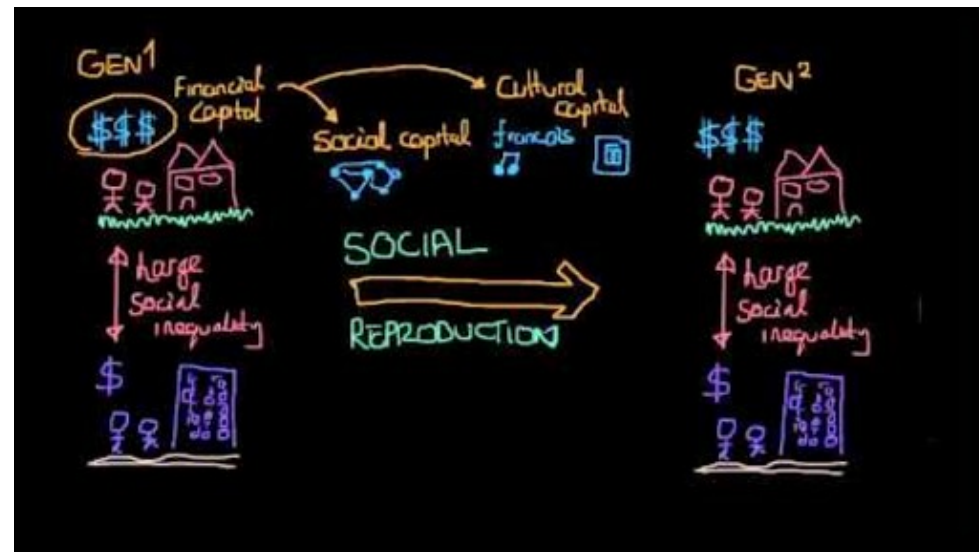
Rodina a problém reprodukce

Co je reprodukce?

Předmět reprodukce – co se reprodukuje?

Aktéři reprodukce – kdo reprodukuje?

Mechanismy reprodukce – jak se reprodukuje?

Rodina a problém reprodukce

Reprodukce: přenos, znovuvtváření, udržování

Předmět: populace (biologická rep.) struktura (sociální rep.) kultura (kulturní rep.)

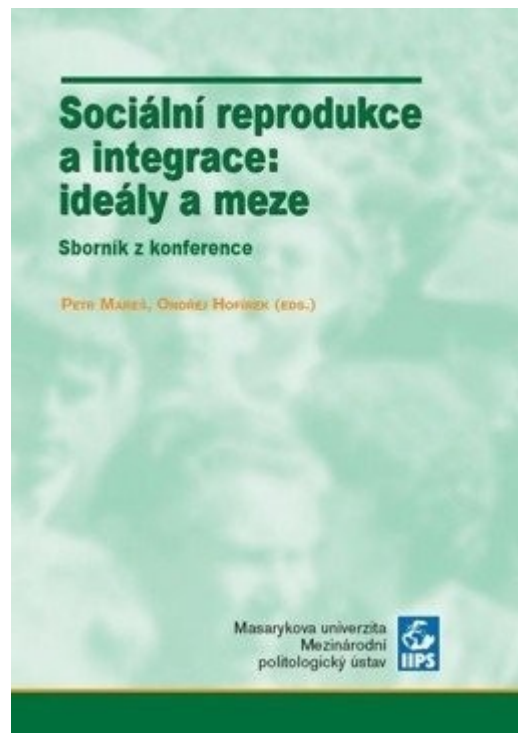
Aktéři: přímo: rodina – ale! Otec+matka? Matka? Matka+nový otec? Prarodiče?

Nepřímo: škola, vrstevníci

Mechanismy reprodukce: dědictví, socializace, studijní aspirace, volba partnera atd...

Příklady publikací

Rodičovství jako mechanismy socializace

Zaměření na vývoj sociálních dovedností
(zatímco výzkum sociální reprodukce se zaměřuje na „výsledek“, studium socializace se zajímá o proces)

C. H. COOLEY

„ZRCADLOVÉ JÁ“; PRIMÁRNÍ SKUPINY; SOCIALIZACE

Zájem o roli sociálního prostředí v utváření osobnosti

CHARLES HORTON COOLEY

GEORGE H. MEAD

Kniha *Mind, Self and Society*

Fáze socializace **PLAY / GAME**
Rozlišení **SELF: I / ME**

George H. Mead
1863-1931

WITH HIS
LOOKING-GLASS SELF

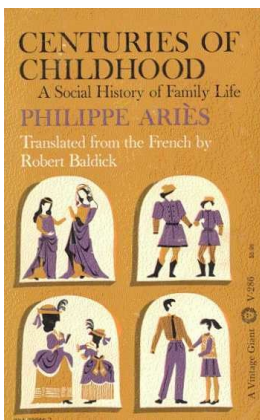

Rodičovství jako struktura jednání

Jaké podoby rodičovství jsou ideální, žádoucí, akceptovatelné, nepřijatelné

Rodičovství jako sociální instituce, která má silné normativní aspekty

Normativně předpokládané vs. stigmatizující podoby rodičovství

Philippe Ariès. 1962. *Centuries of Childhood: A Social History of Family Life*. New York: Vintage.

Elisabeth Badinter. 1998. *Materská láska od 17. storočia po súčasnosť*. Bratislava: Aspekt

Rodičovství jako struktura jednání

Srov. konkrétní témata:

Porod, kojení

Kombinace péče vs. zaměstnání (od kdy je vhodné nechat děti ve školce...)

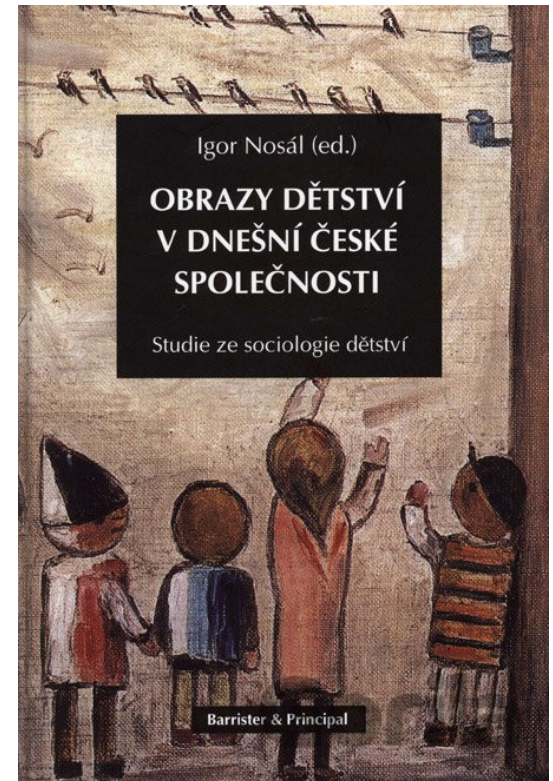
Role otců

Složené a fragmentované rodiny

Výběr školy,

očkování,

elektronika...

Rodičovství jako sociální konstrukt

Ačkoliv existují biologické danosti rodičovství, jeho podoba je kulturně variabilní a objevují se různé jeho podoby

Např. kontaktní rodičovství

Bonding (význam porodu)

Bezplneková metoda

Kojení na vyžádání

Společné spaní

Nošení dětí

Pláč jako komunikace

...

...a pro pobavení:

<https://www.info.cz/pravo/zeny-tvrdnou-a-muzi-meknou-soumrak-otcu-a-moderni-otcovstvi-komentuje-daniela-kovarova-33161.html>

Rodičovství (plodnost) jako cíl sociální politiky

Rodičovství je institucí, v jejímž rámci se střetává autonomie rodiče/rodičů se zájmy státu: Do jaké míry má mít rodič autonomii v rozhodování o dítěti a do jaké míry musí stát garantovat základní práva lidem, jež nemají moc (i nenarozeným)

<https://www.blesk.cz/clanek/zpravy-svet/362782/sance-pro-ukradene-deti-norskou-socialku-zprazilo-vlastni-ministerstvo.html>

Aféra kolem norského Barnevernetu

<https://zpravy.aktualne.cz/kojenecky-ustav-krc/r~i:photo:119899/r~05c4b1a40e2a11e7bc0e002590604f2e/>

Diskuse o zrušení ústavní péče o děti

Další kontroverzní témata, spojená s rodičovstvím a rolí státu:

Očkování

Porod doma

(krize výhradní legitimacy skrze vědeckou racionalitu – postmoderní pluralita)

Domácí porod nedaleko Prahy dopadl tragicky. Zasahující záchranář prosí maminky: Nedělejte to!

<https://www.blesk.cz/clanek/regiony-praha-praha-zpravy/600583/domaci-porod-nedaleko-prahy-dopadl-tragicky-zasahujici-zachranar-prosi-maminky-nedelejte-to.html>

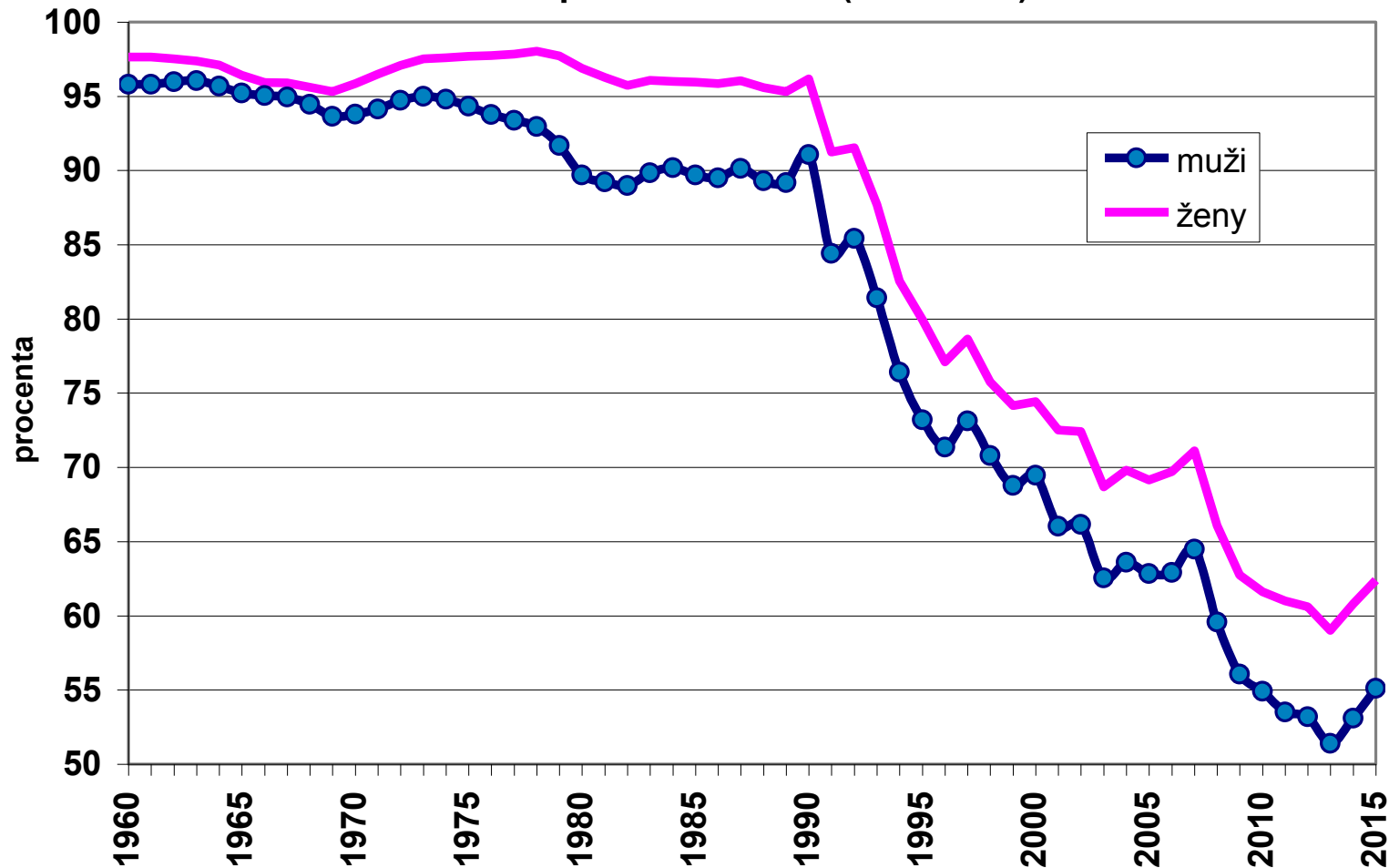
**Kultury dvou porodnic:
etnografická studie**

Ema Hrešanová

Přehledová část:
Vývoj sňatečnosti a
postojů k
manželství

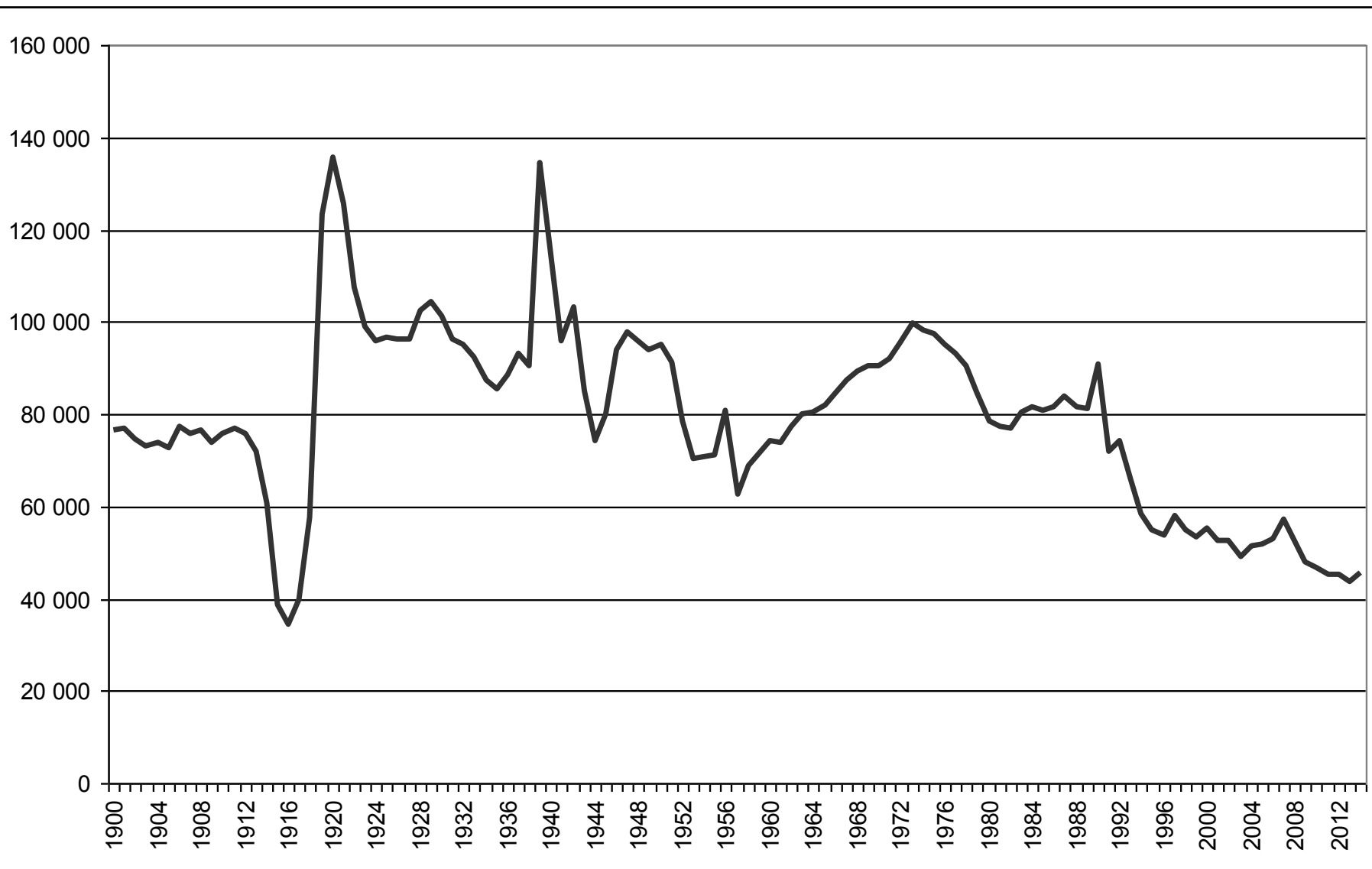
Tabulková prvosňatečnost (území ČR)

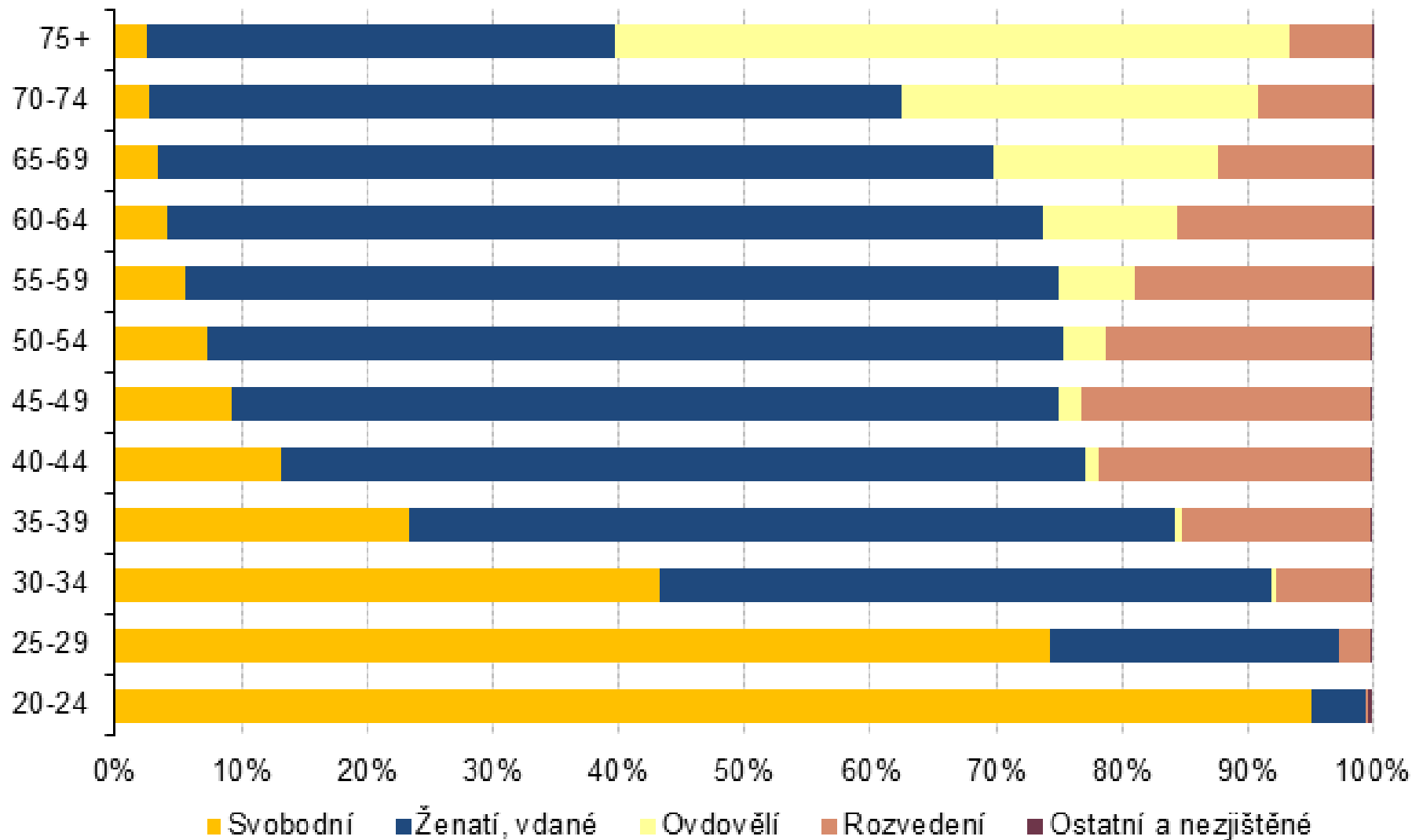
Tabulková prvosňatečnost:

Podíl osob (mužů resp. žen), které by uzavřely první sňatek do 50 let věku za předpokladu, že by míry sňatečnosti, úmrtnosti a migrace svobodných zaznamenané ve sledovaném kalendářním roce zůstaly neměnné. Je výsledným ukazatelem jednovýchodných tabulek sňatečnosti svobodných.

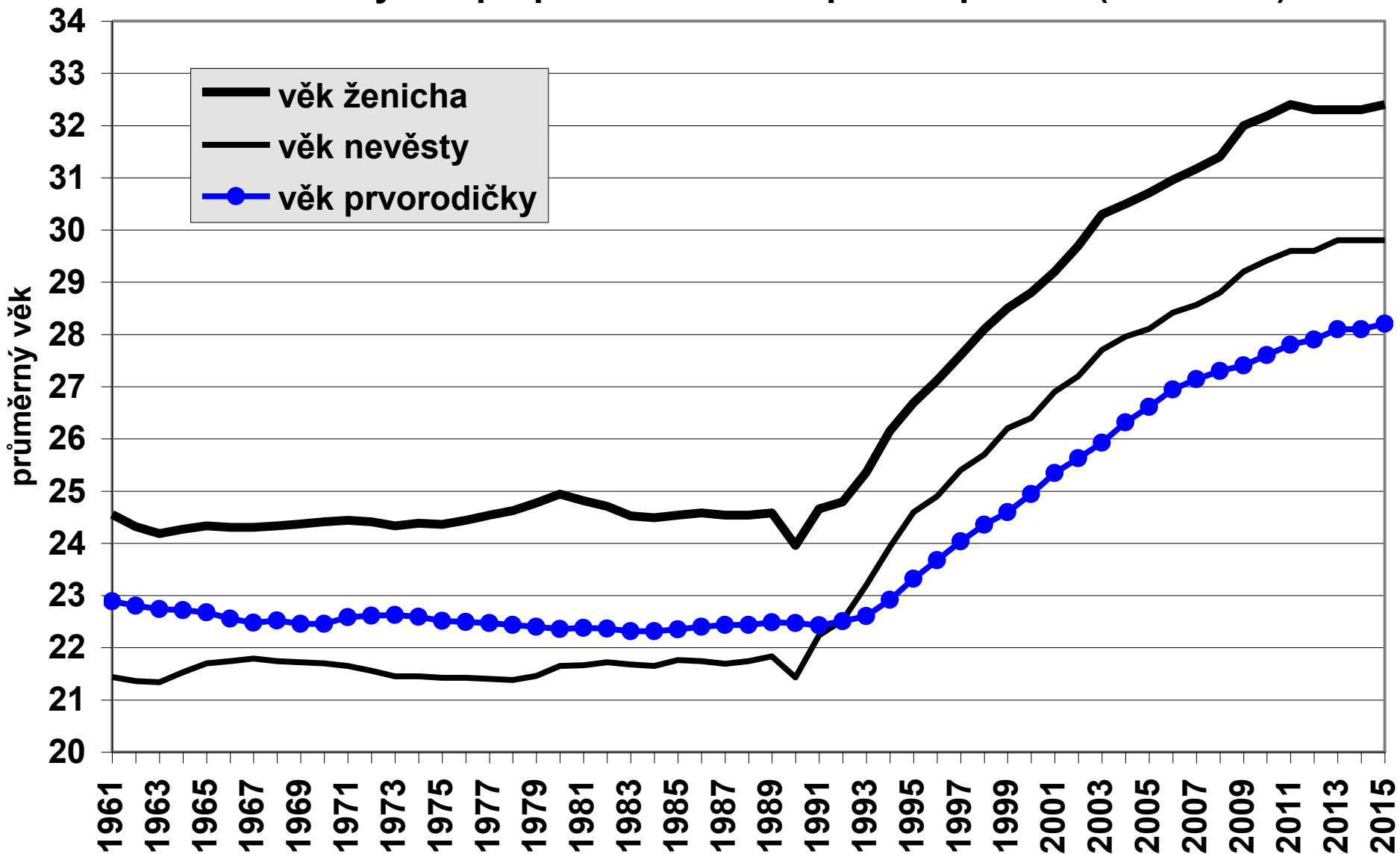
A totéž vyjádřeno v absolutních číslech – počet uzavřených sňatků od r. 1900

Struktura obyvatel podle věku a rodinného stavu (SLDB 2011)

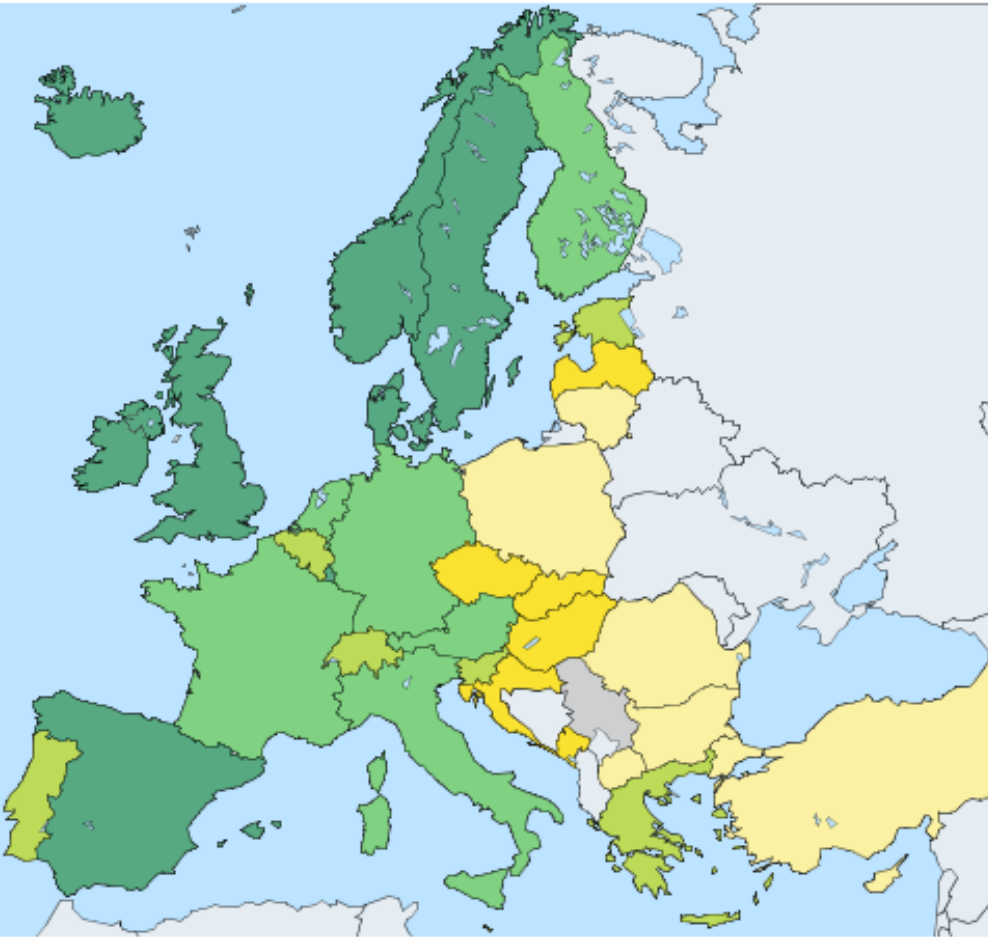

Průměrný věk při prvním sňatku a prvním porodu (území ČR)

Mean age at first marriage by sex

Mean age at first marriage - females

Legend

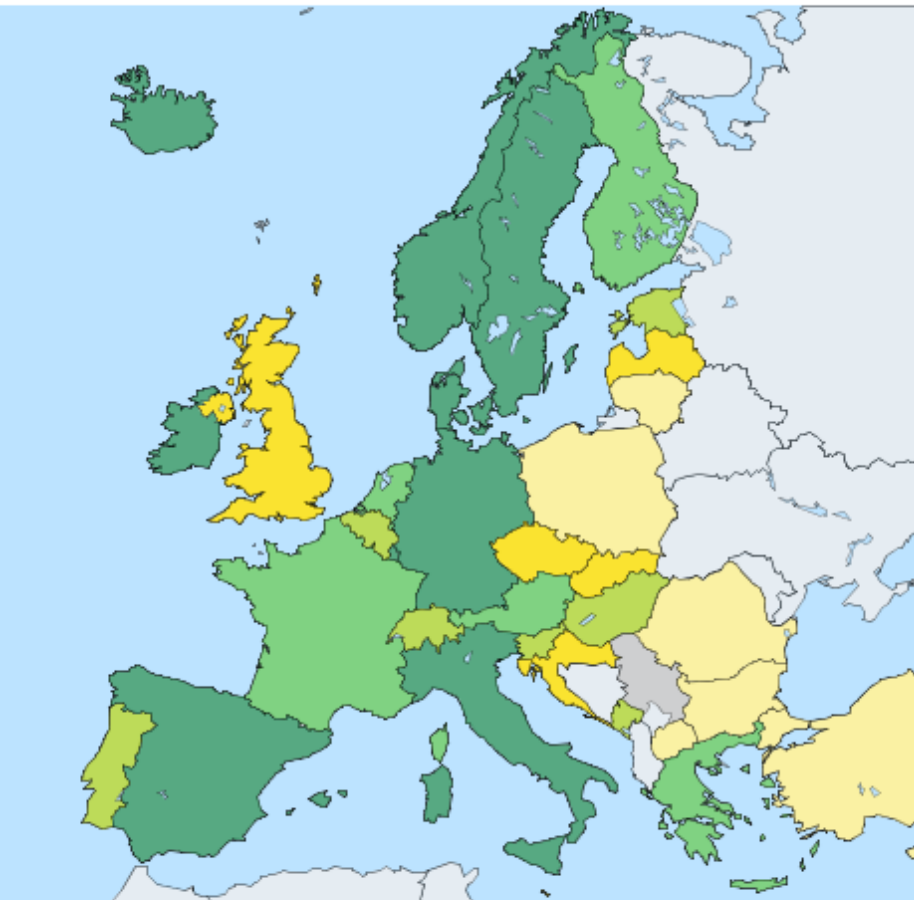
27.5 - 29.2	29.2 - 30.2	30.2 - 31.3
31.3 - 33.6	Not available	

Exceptions: MK, IT(2014) UK(2013) AT, LI(2012) FR, IS, MT(2011) BE(2010) CY(2006)

Minimum value:24.5 Maximum value:33.6

Mean age at first marriage by sex

years
Mean age at first marriage - males

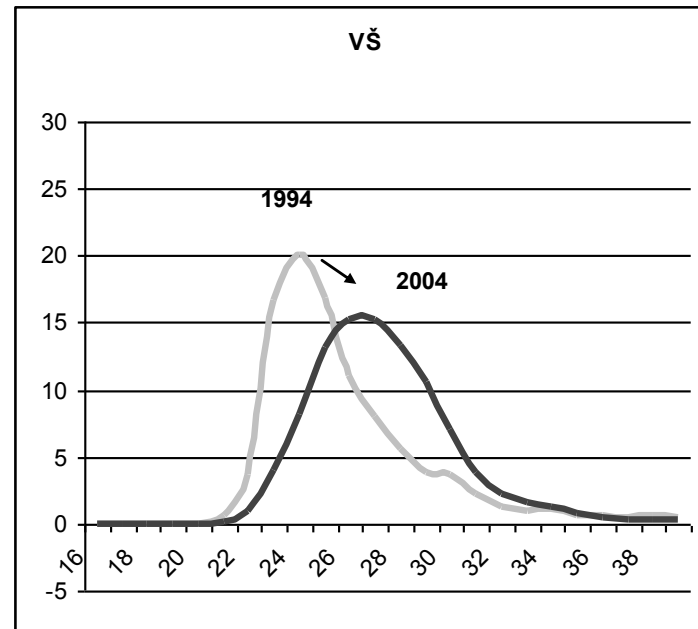
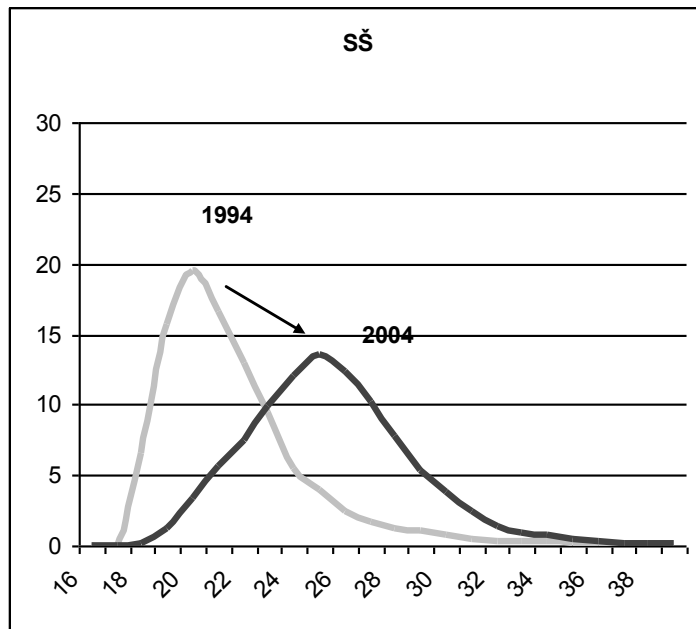
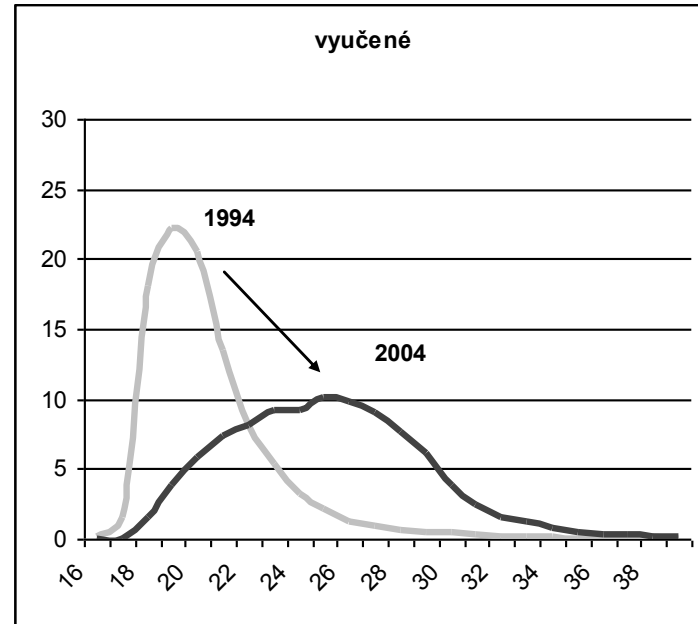
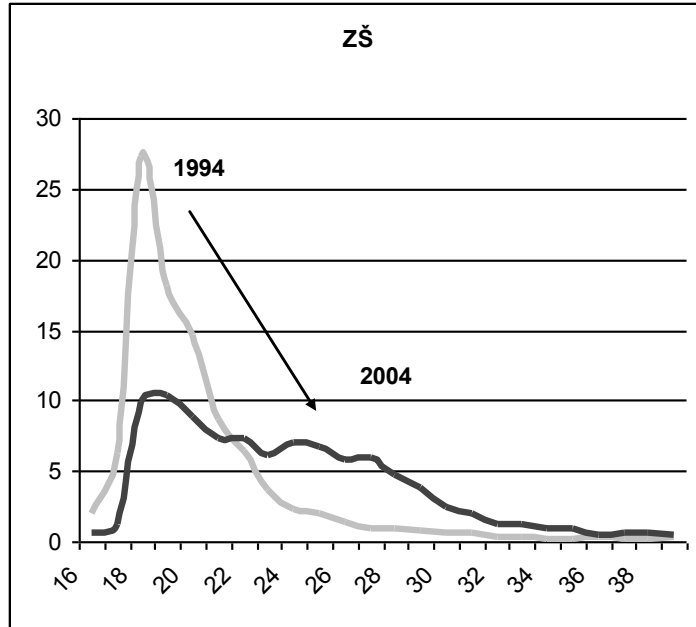
Legend

27.5 - 30.4	30.4 - 31.6	31.6 - 32.6
32.6 - 33.5	33.5 - 36.2	Not available

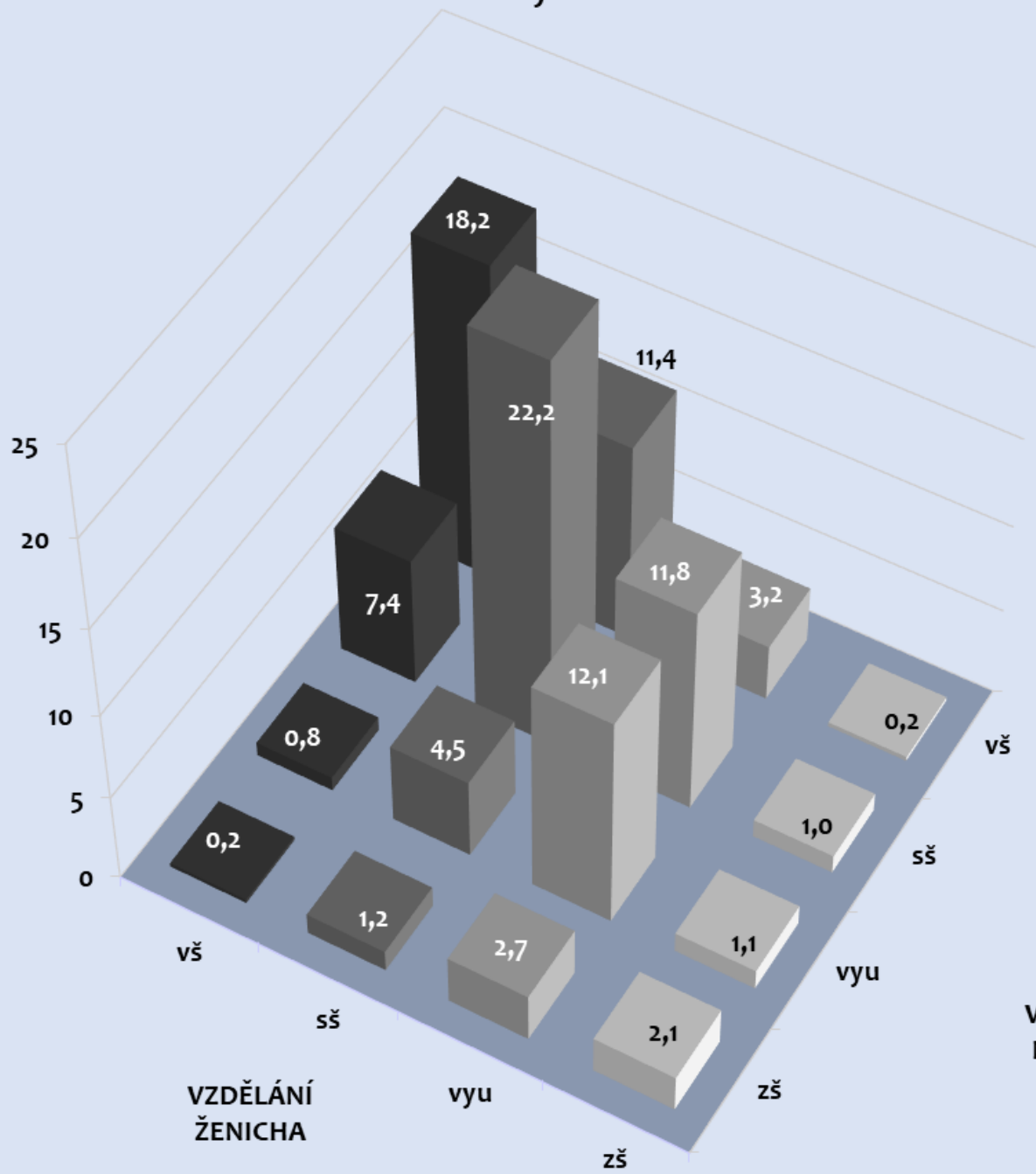
Exceptions: MK, IT(2014) UK(2013) AT, LI(2012) FR, IS, MT(2011) BE(2010) CY(2006)

Minimum value:27.5 Maximum value:36.2

Jak se mění věkové rozložení prvních sňatků (ženy 1994 – 2004)

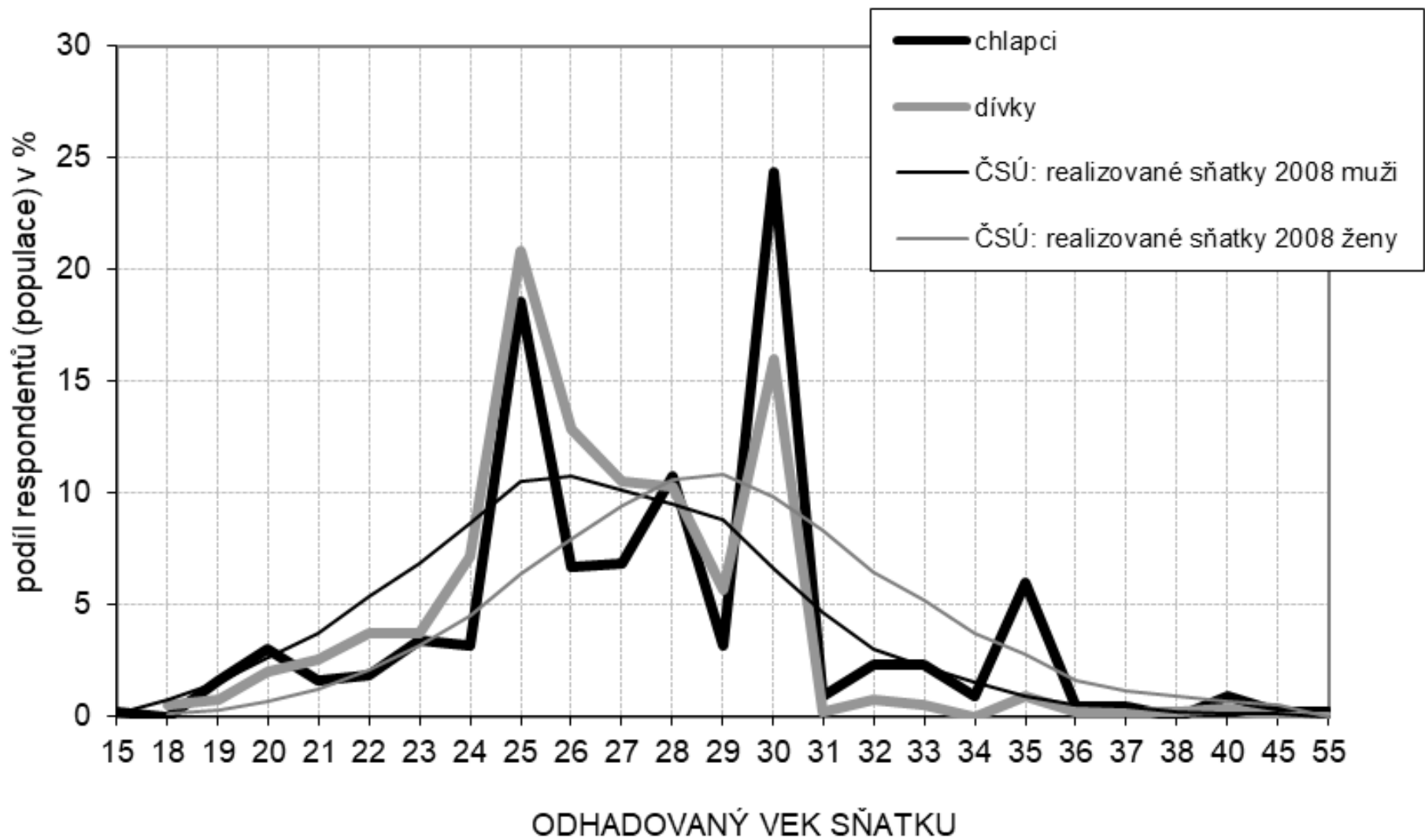
Sňatky z roku 2012

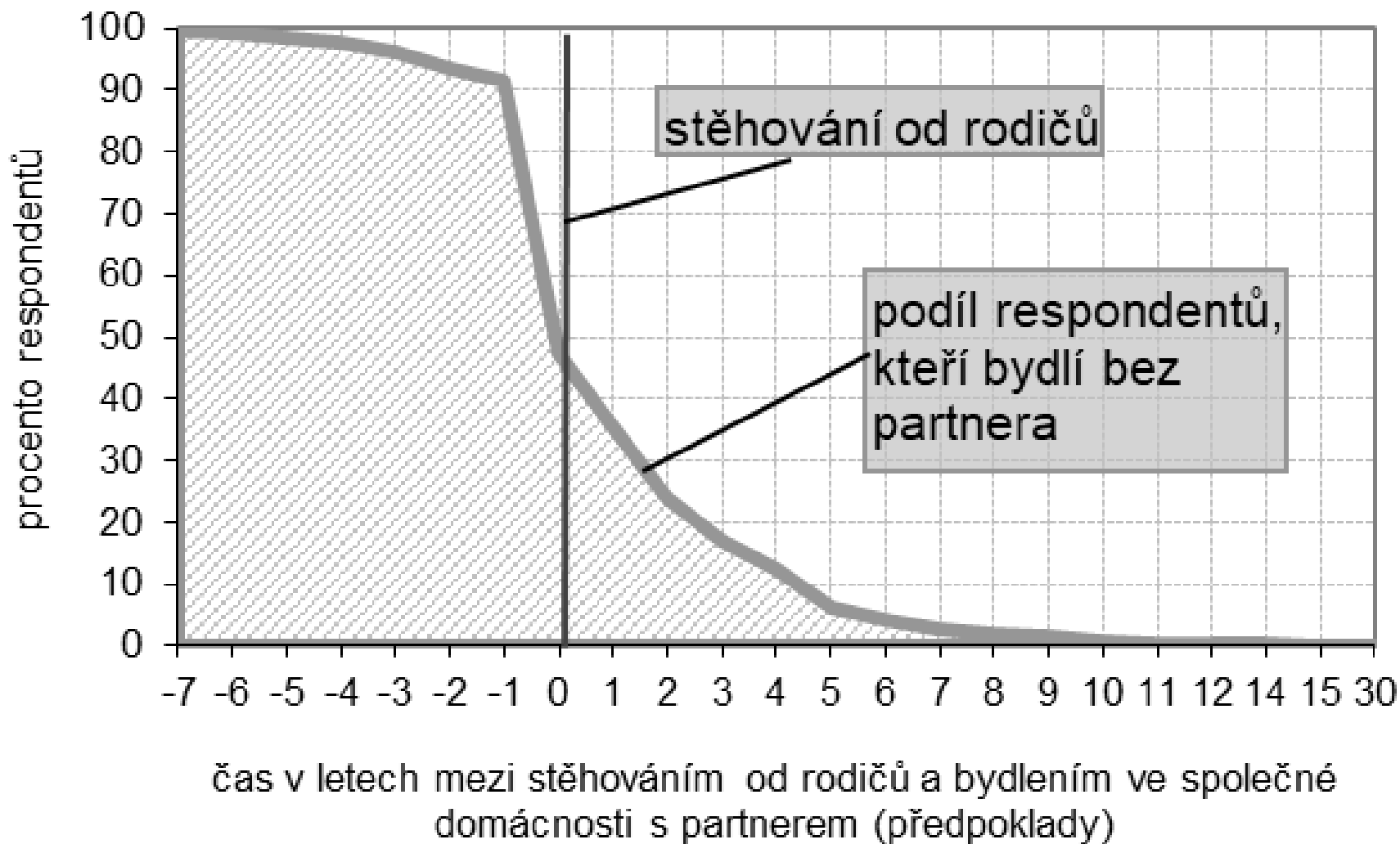
podíl dané vzdělanostní kombinace z celku sňatků

VZDĚLÁNÍ
NEVĚSTY

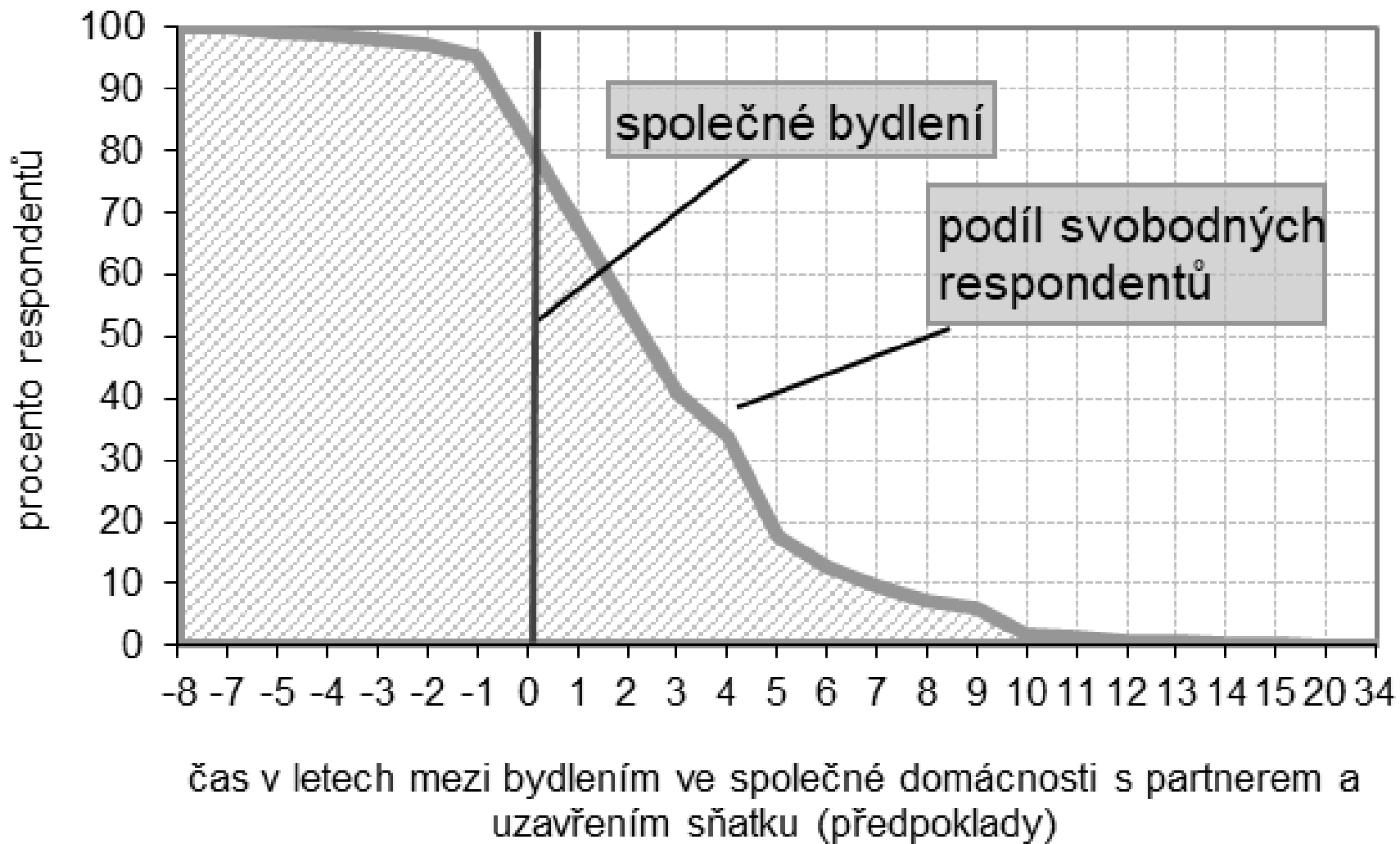
VZDĚLÁNÍ
ŽENICHA

Výsledky výzkumu PÁRY A RODINY (respondenti 15 – 17 let)

Výsledky výzkumu PÁRY A RODINY (respondenti 15 – 17 let)

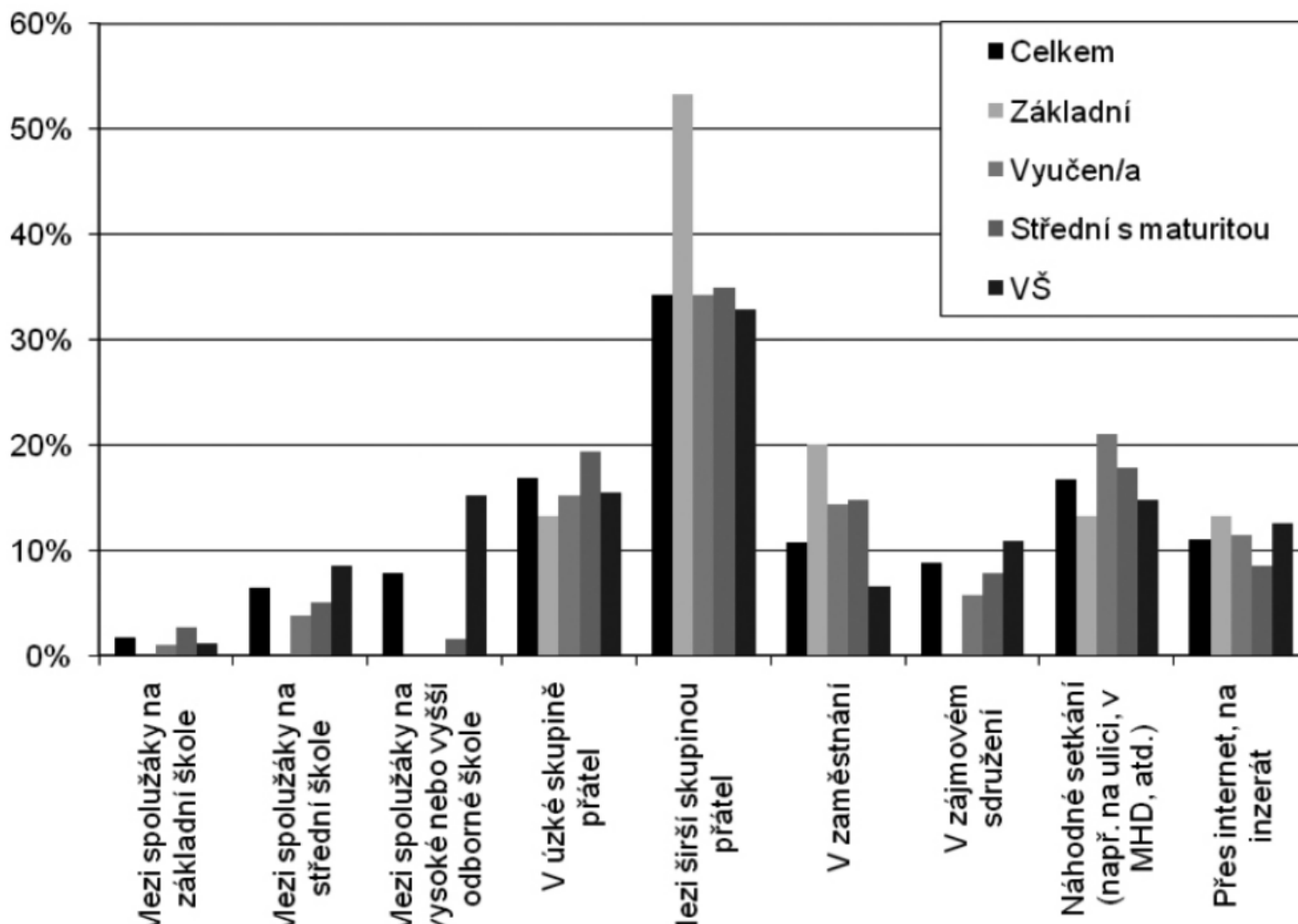

Výsledky výzkumu PÁRY A RODINY (respondenti 15 – 17 let)

Představy o životní dráze – PARO 2008 – dívky 15 – 17 let

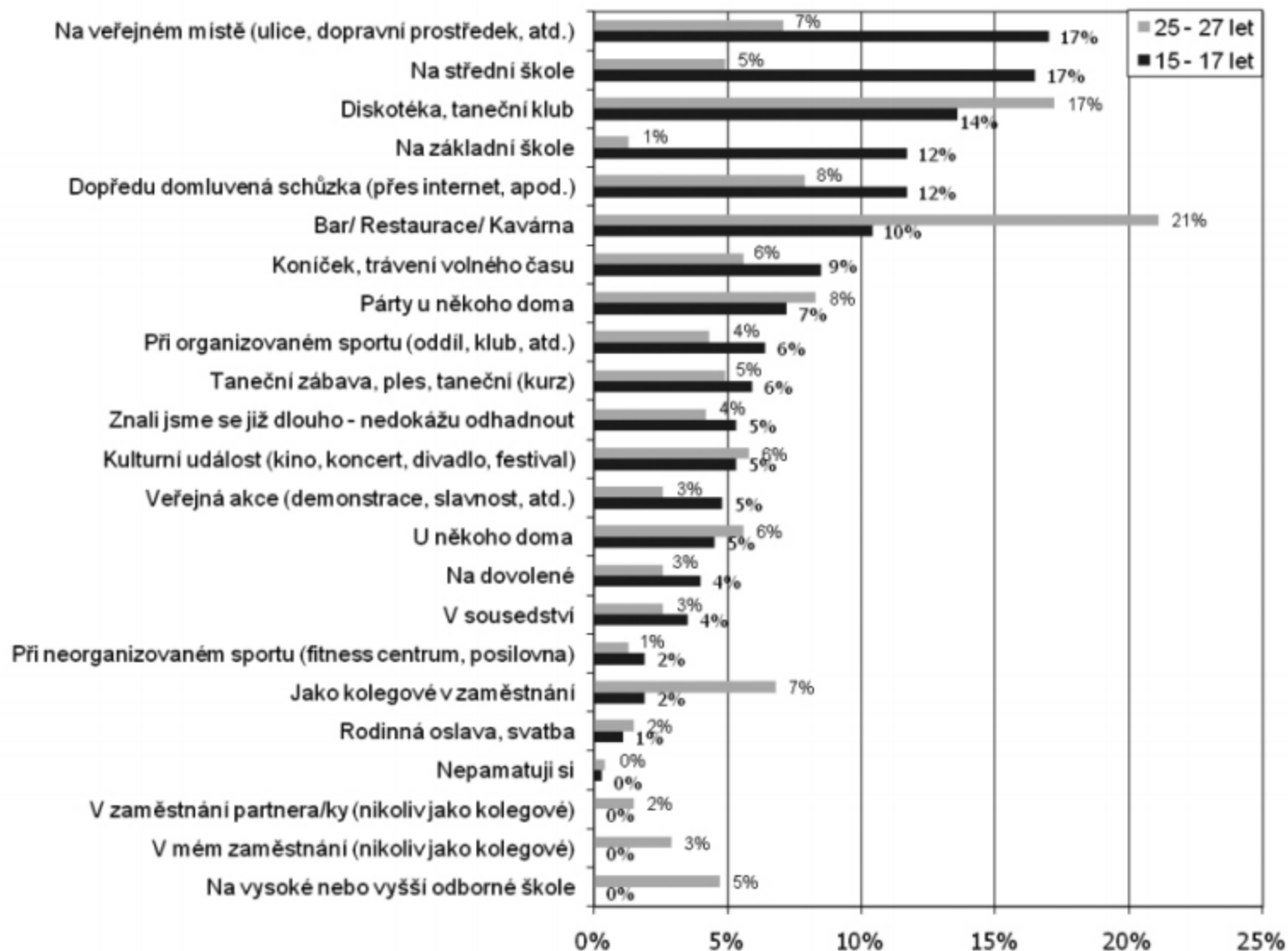
vzdělání matky	stěhování od rodičů	bydlení s partnerem	sňatek	nástup do zaměstnání	první dítě
základní a střední bez maturity	22,3	23,5	26,9	22,8	27,1
střední s maturitou	22,8	24,2	27,6	23,7	28,4
vyšší odborné a vysokoškolské	23,4	24,9	28,0	24,5	28,7

Graf 2.8: Prostředí navázání současného vážného partnerského vztahu podle vzdělání.

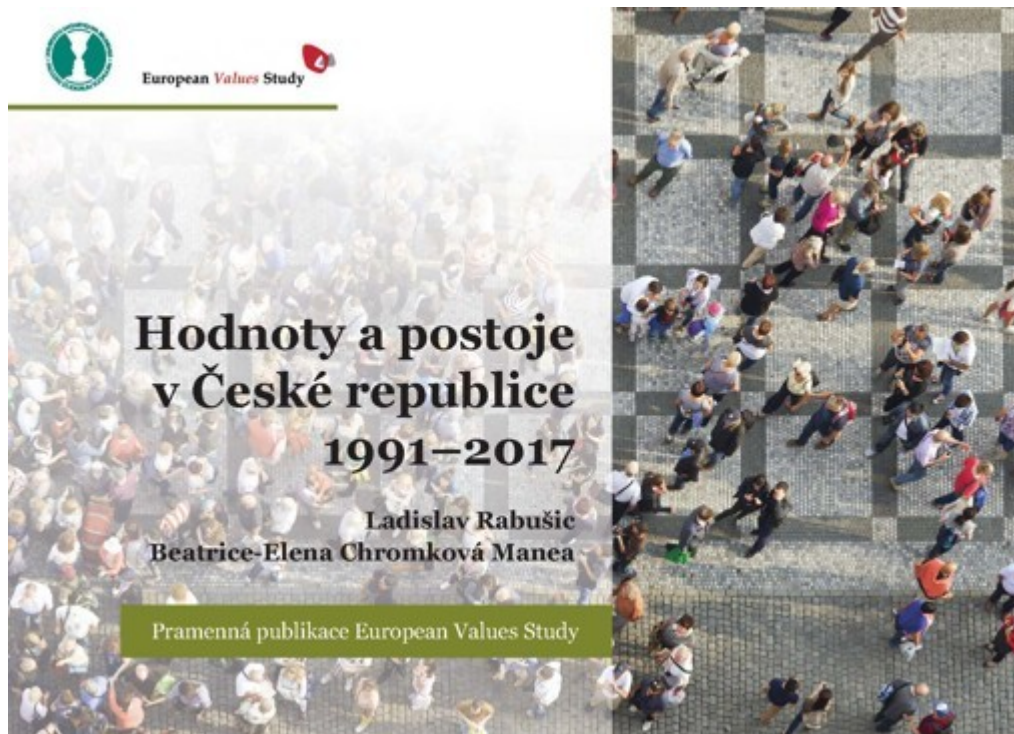

Zdroj: PARO 2008, kohorta 25-27.

Graf 2.9: Místo navázání současného vážného partnerského vztahu podle věkových skupin.

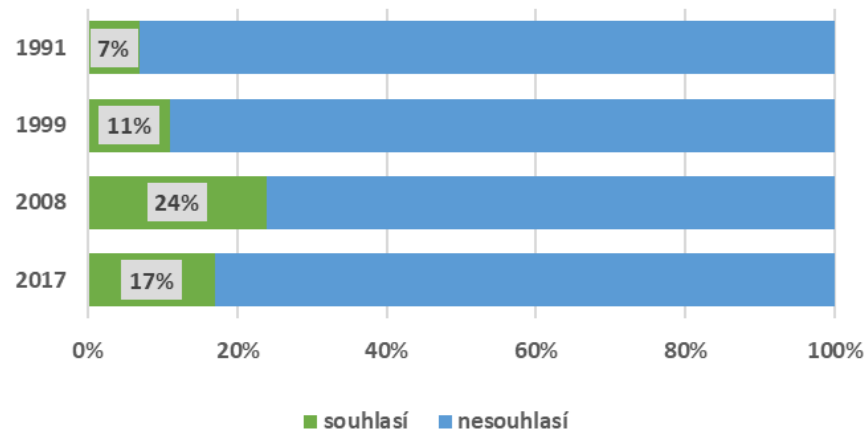

Zdroj: PARO 2008, kohorta 15-17 a 25-27.

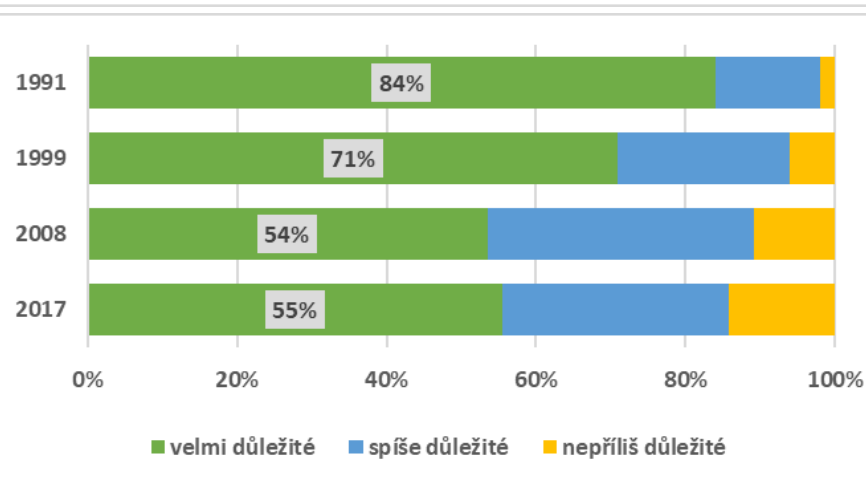

<https://munispace.muni.cz/library/catalog/book/1002#>

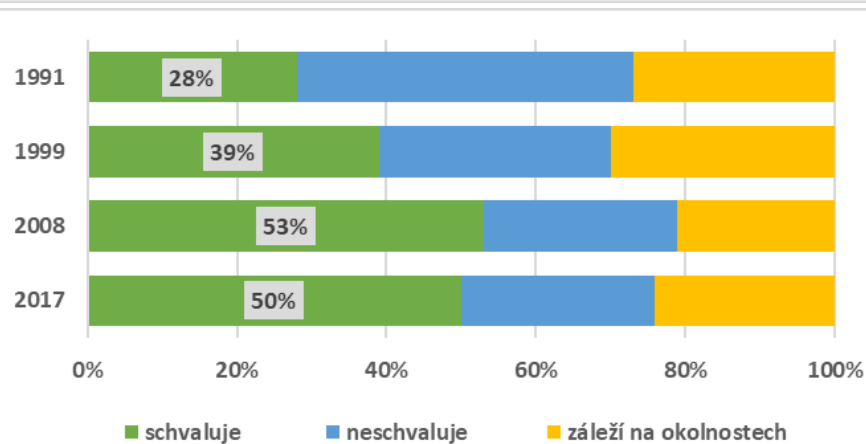
Souhlasíte nebo nesouhlasíte s následujícím výrokem? Manželství je zastaralá instituce.

Jak jsou podle Vás důležité pro manželství děti?

Chce-li žena dítě, ale chce je vychovávat sama a žít bez muže, schvalujete to, nebo ne?

EVS 2017 - Kterému z následujících způsobů soužití dáváte přednost?

		Žít sám(a)	Mít partnera (partnerku) a nebydlet s ní(m) dohromady	Nejprve žít spolu, později se vzít	Žít spolu pouze nesezdaně	Manželský svazek	Bydlet v jednom bytě s několika přáteli
Celkem		5%	7%	23%	10%	55%	1%
Pohlaví	muž	6%	7%	24%	11%	51%	1%
	žena	4%	6%	23%	9%	59%	0%
Věk	18–29	8%	6%	48%	13%	23%	1%
	30–44	3%	6%	28%	15%	48%	1%
	45–59	7%	7%	19%	7%	60%	1%
	60 +	4%	7%	9%	5%	75%	0%
Vzdělání	základní	6%	6%	26%	10%	50%	2%
	vyučen(a)	5%	7%	19%	11%	58%	1%
	SŠ	5%	7%	25%	9%	53%	1%
	VŠ	5%	4%	25%	7%	59%	0%
Obec	do 4 999	4%	5%	21%	9%	60%	1%
	5 000–19 999	5%	8%	26%	9%	51%	1%
	20 000–99 999	7%	6%	24%	9%	54%	1%
	100 000 +	5%	9%	23%	11%	51%	1%
Region	Praha	3%	9%	23%	9%	56%	1%
	Čechy	5%	7%	24%	11%	53%	1%
	Morava	6%	6%	22%	8%	58%	0%

POZNÁMKY KE ZDROJŮM DAT:

Demografické údaje o ČR lze čerpat z:

Český statistický úřad (ČSÚ) + sčítání lidu (SLDB)

<https://www.czso.cz/>

<https://www.czso.cz/csu/sldb>

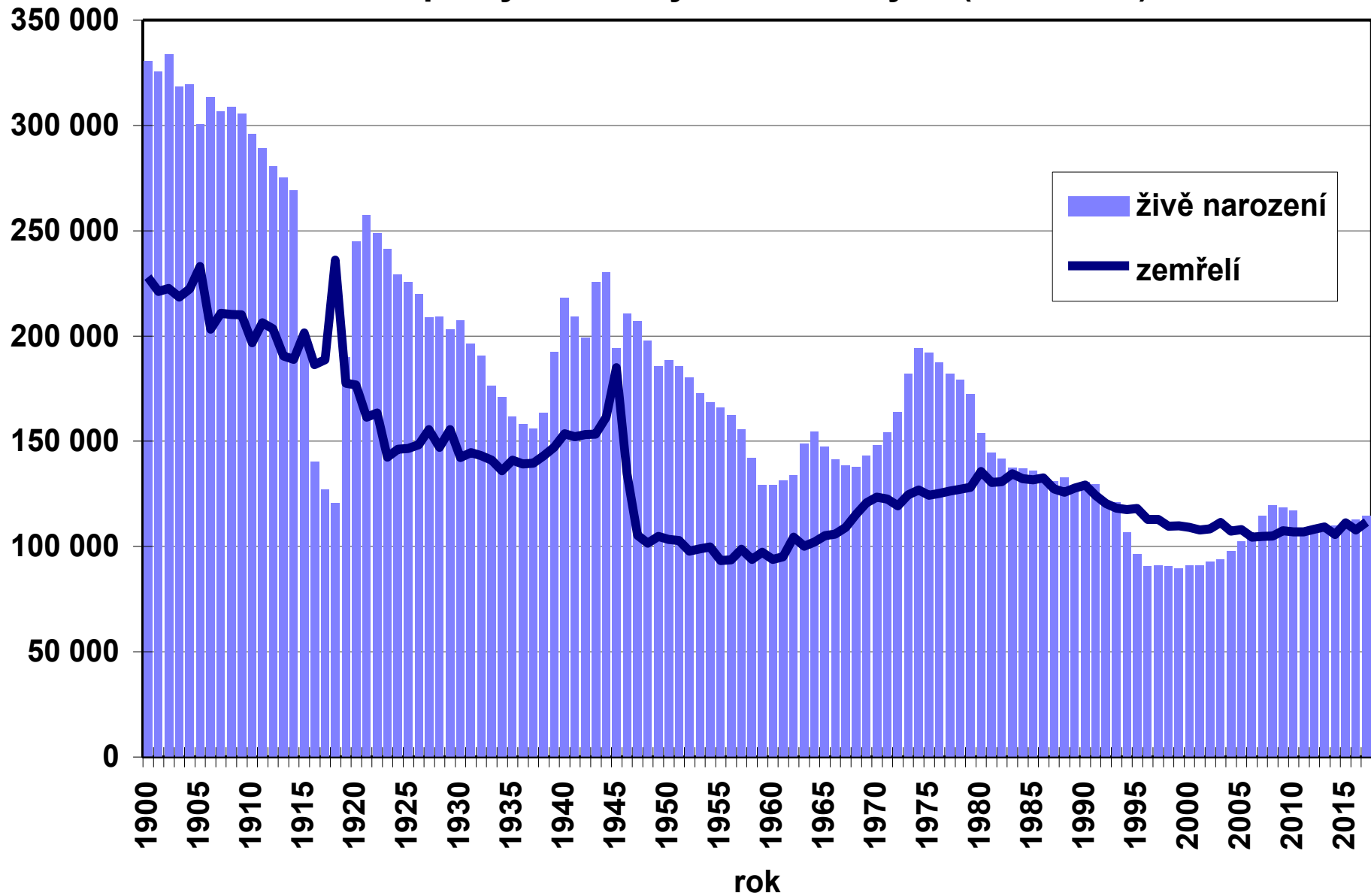
Sociologický datový archiv (SDA):

<http://archiv.soc.cas.cz/>

Přehledová část:

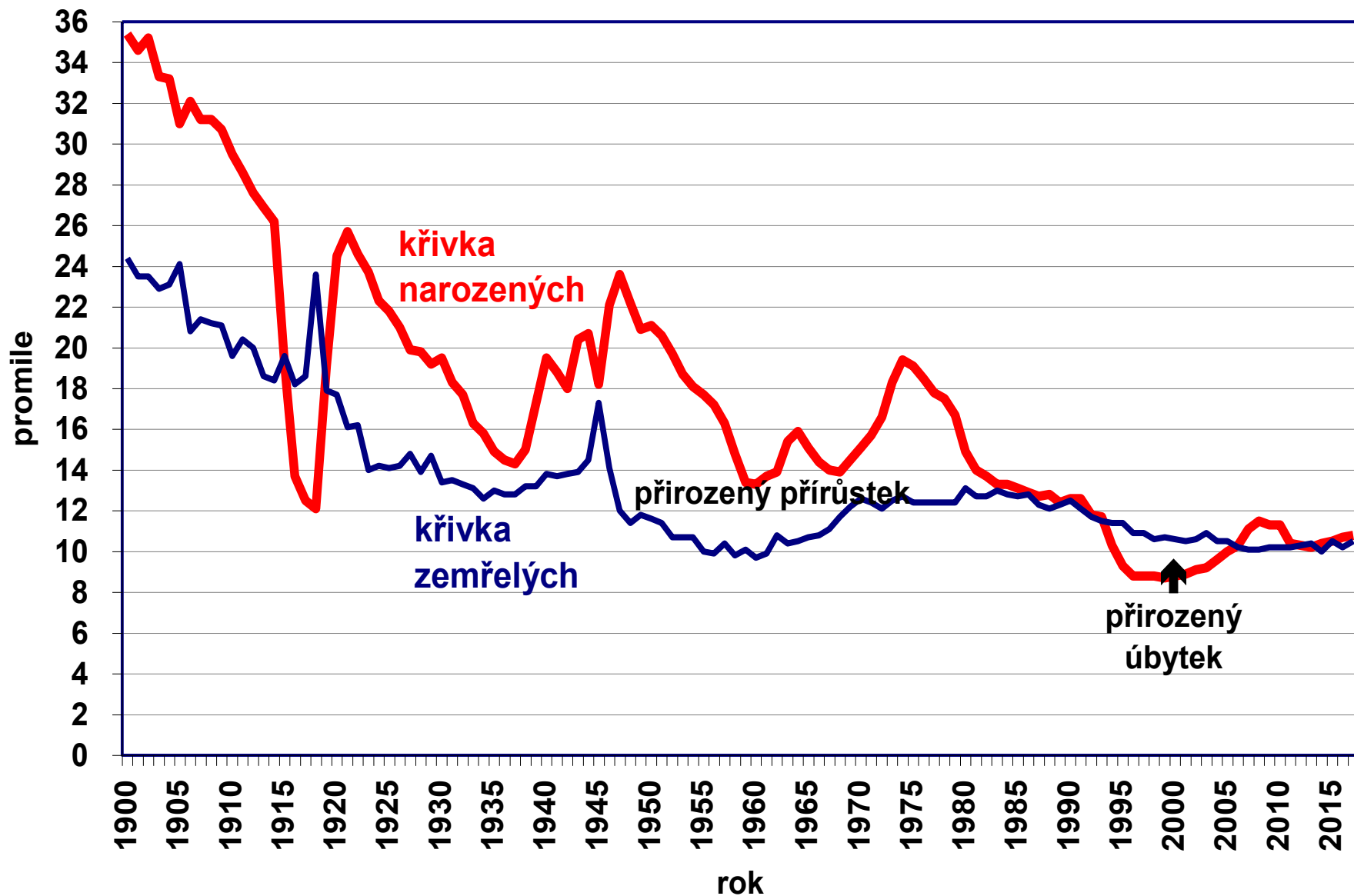
Vývoj porodnosti

Absolutní počty narozených a zemřelých (území ČR)

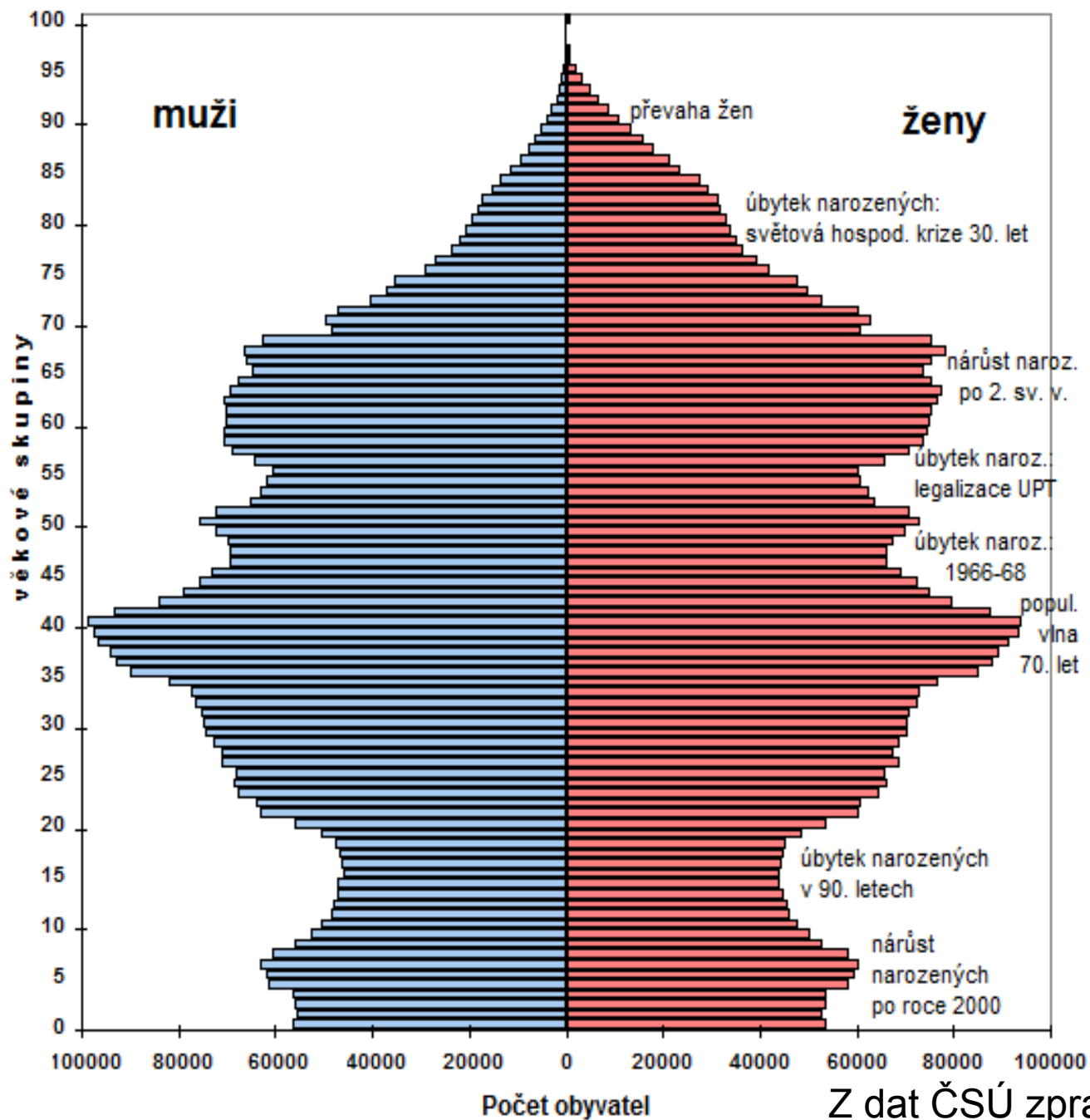
Z dat ČSÚ zpracoval A. Burjanek

Narození a zemřelí na 1000 obyvatel (území ČR)

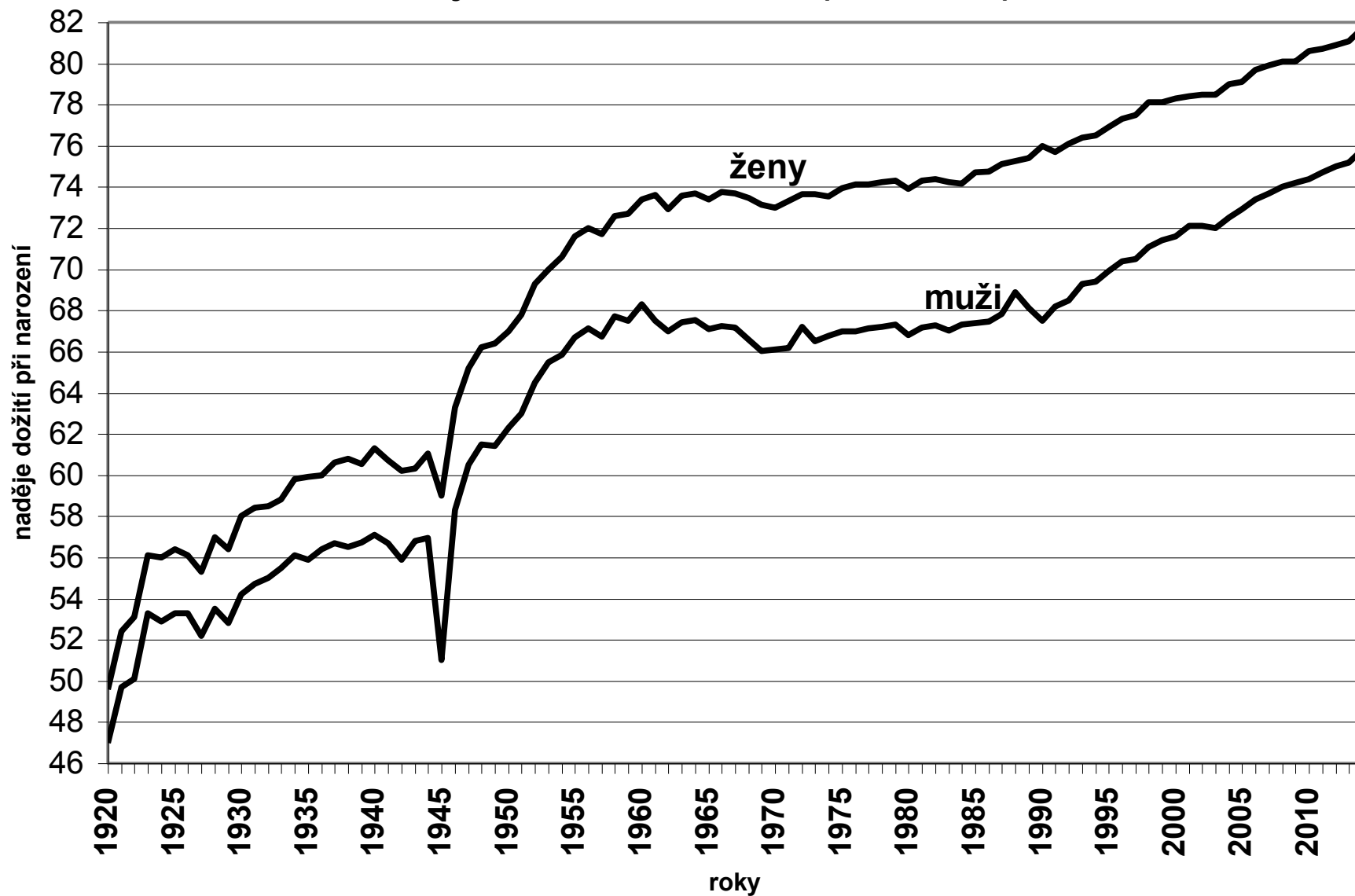
Z dat ČSÚ zpracoval A. Burjanek

Věková pyramida obyvatelstva ČR v roce 2014 (31.12.)

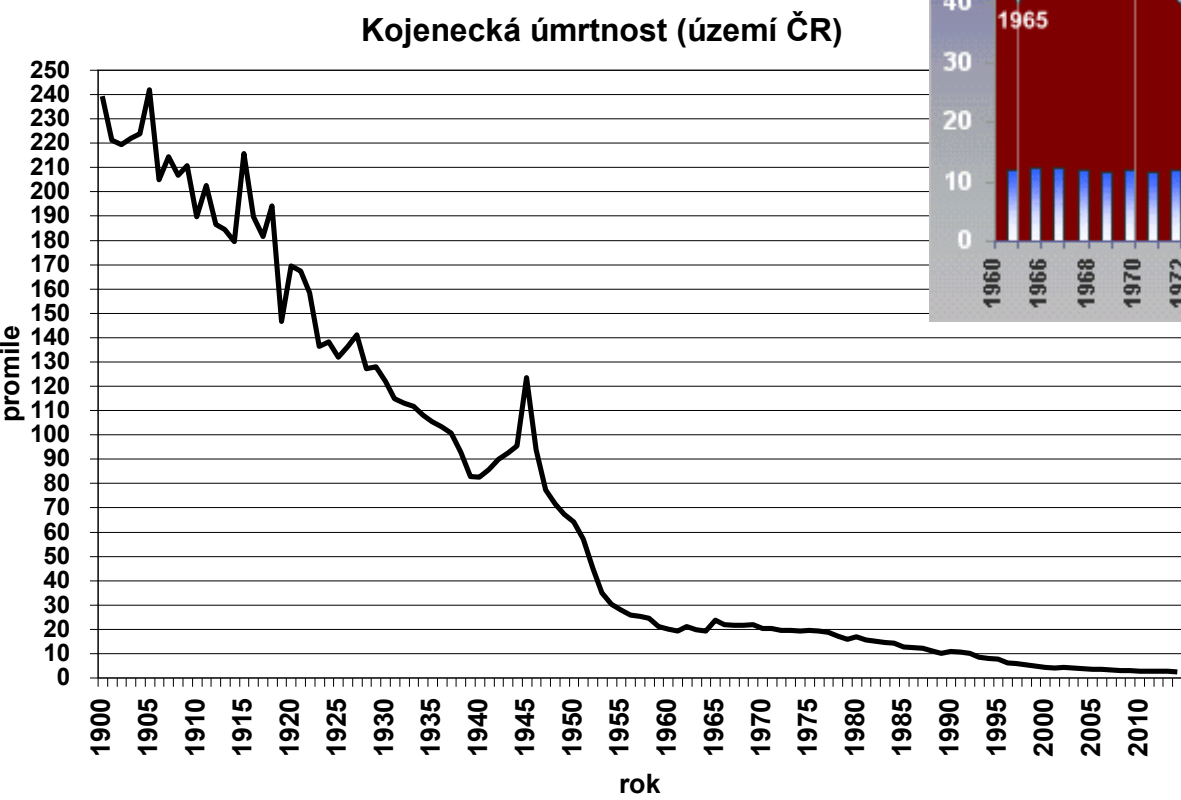

Z dat ČSÚ zpracoval A. Burjanek

Naděje dožití žen a mužů (území ČR)

Z dat ČSÚ zpracoval A. Burjanek

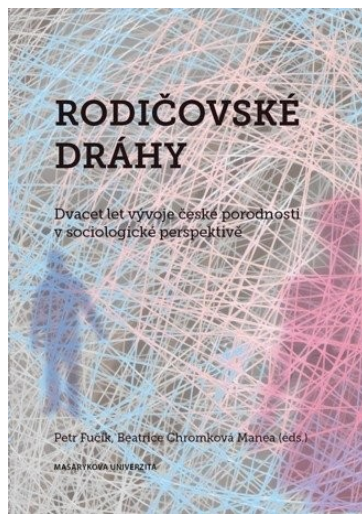
Převzato z:
http://www.demografie.info/?cz_potratovosthistorie=

Hamplová, Dana, Katrňák, Tomáš (eds.). 2018. *Na vzdělání záleží*. Jak vzdělanostní rozdíly ovlivňují osudy lidí v české společnosti. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury. 228 s. ISBN 978-80-7325-457-5.

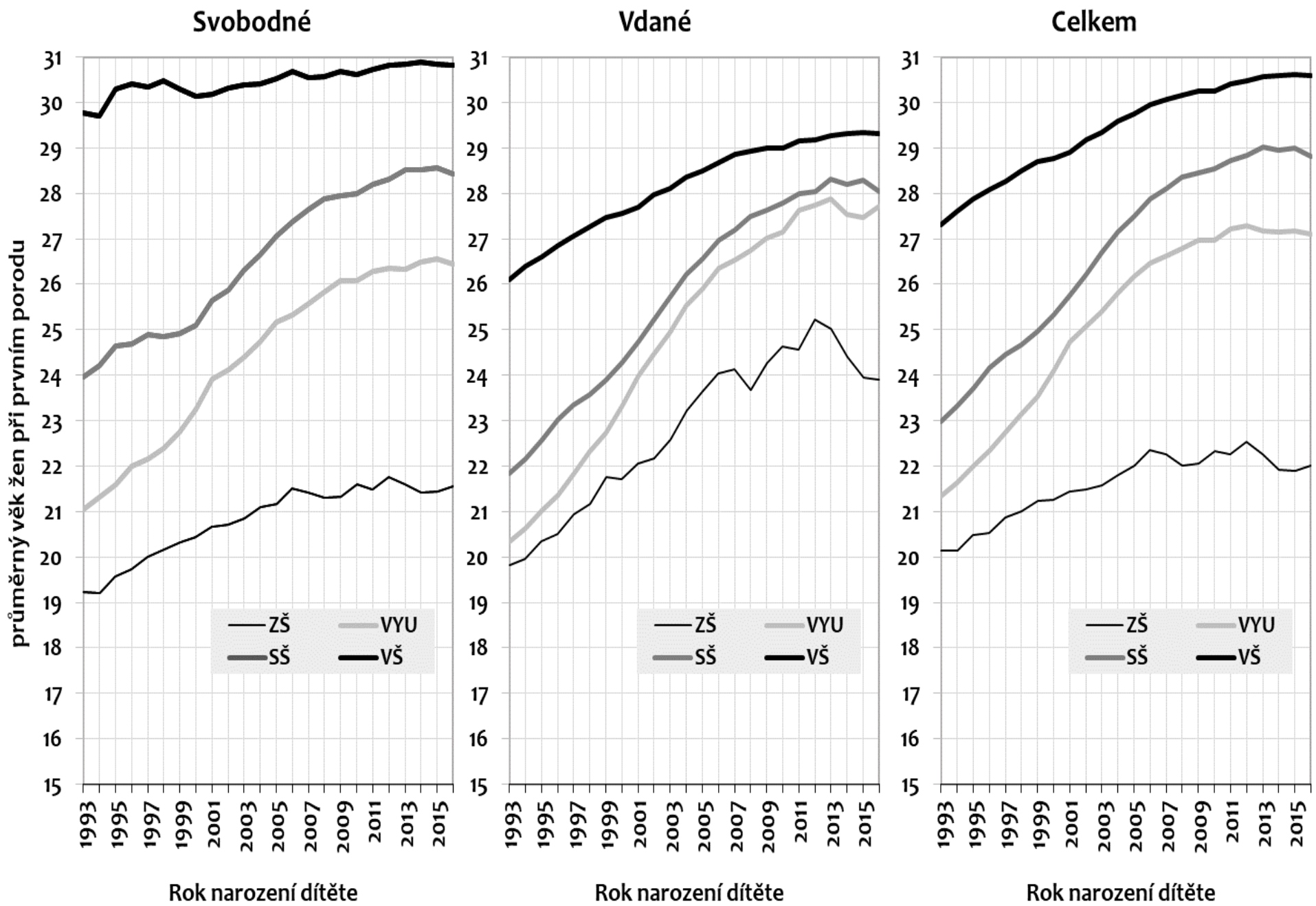
Následující příklady analýz pocházejí z kapitoly:

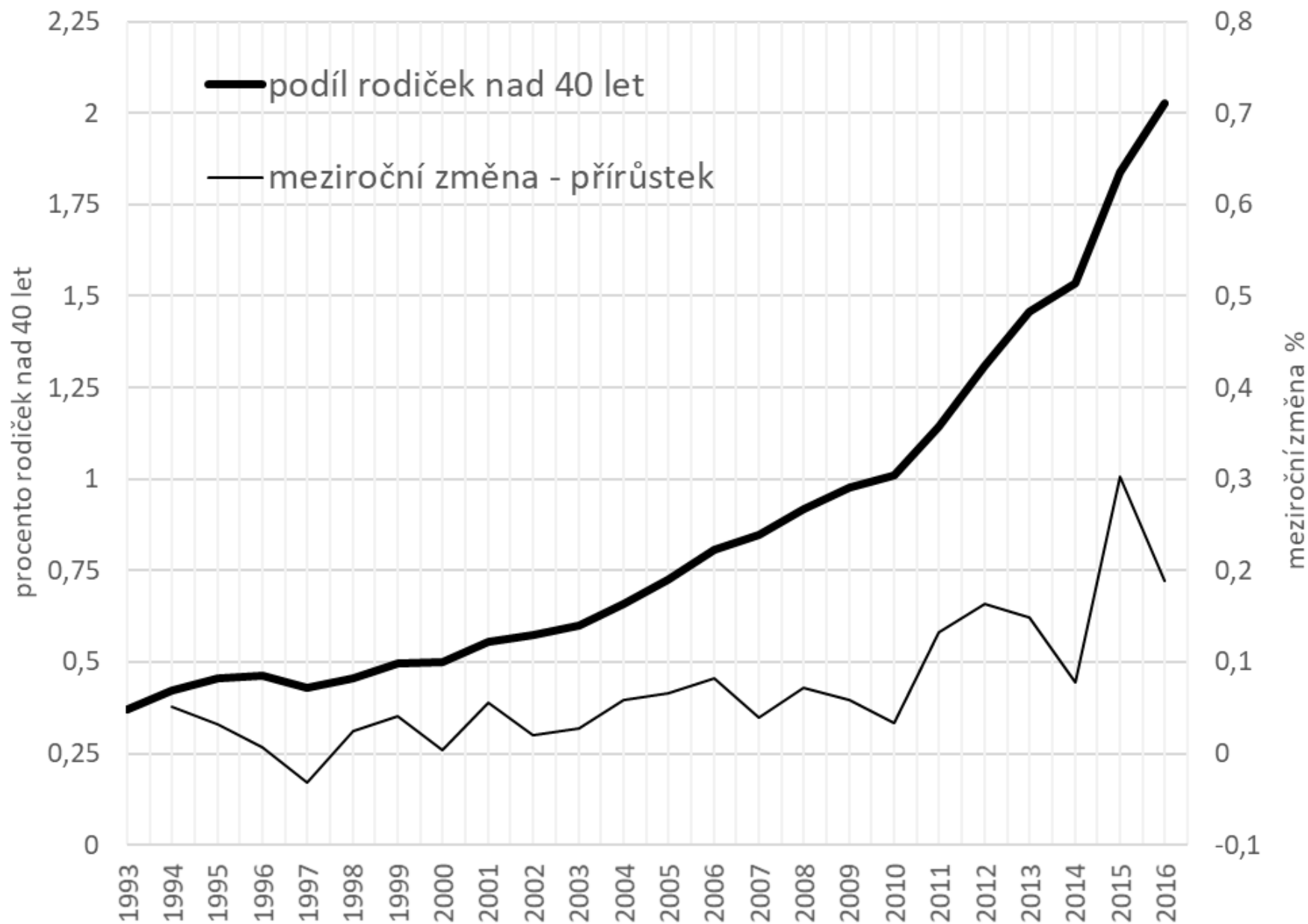
6. Vzdělání a rodičovství

...starší, ale rozsáhlejší analýzy najdete zde

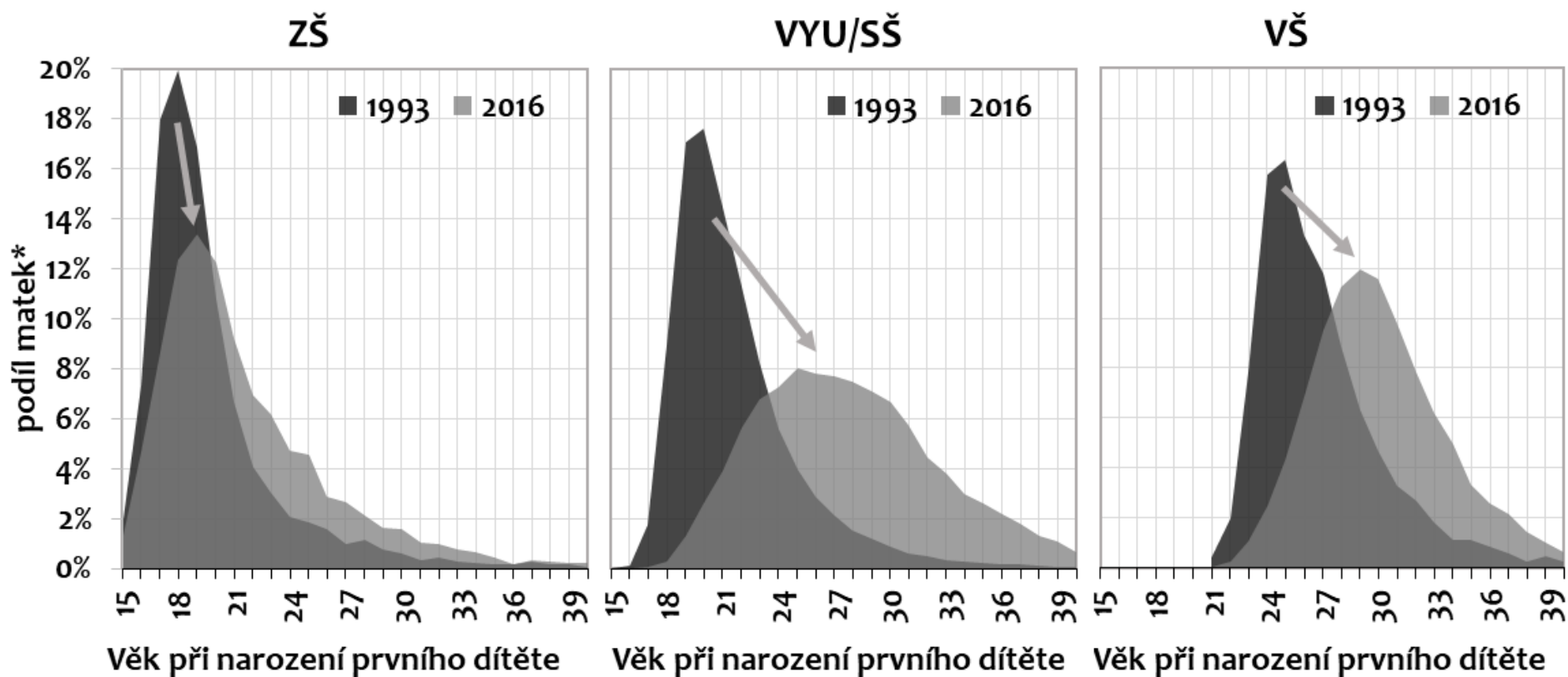
Průměrný věk matek při prvním porodu podle vzdělání a rodinného stavu

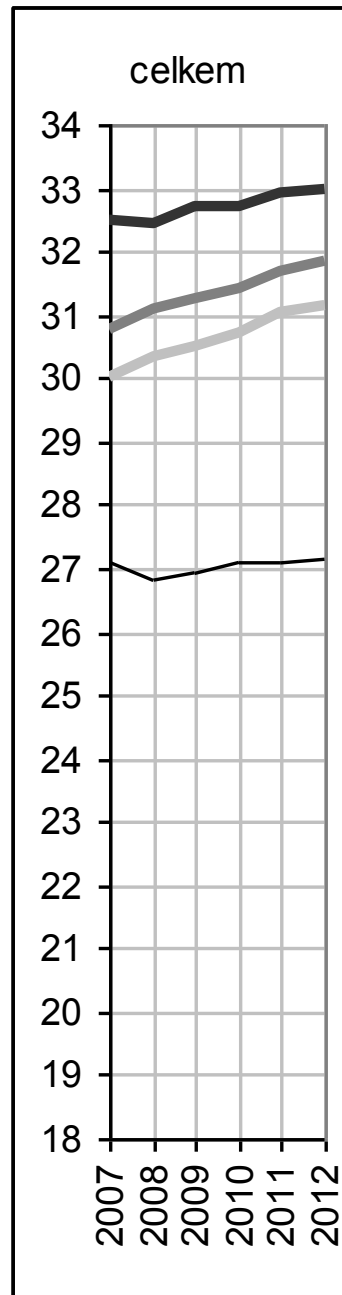
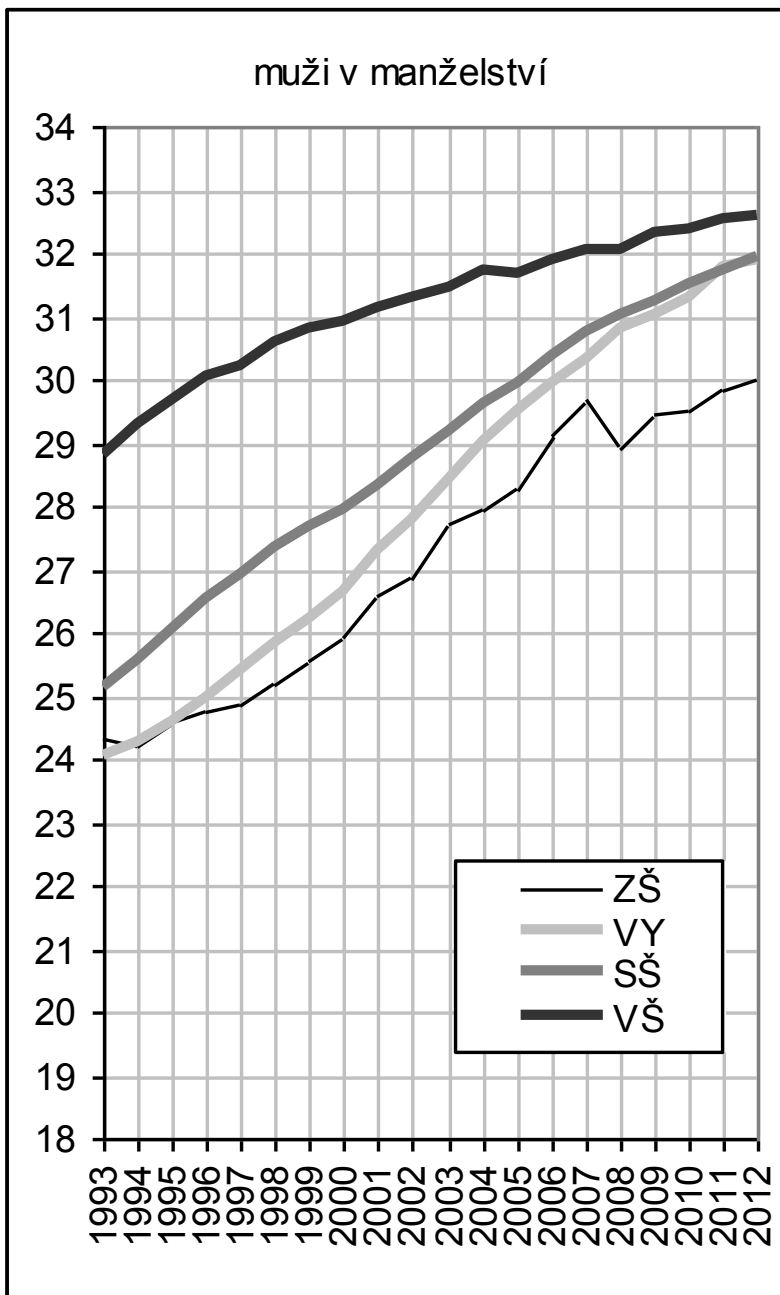
Rozmanitost životních drah – rozptyl v časování vstupu do rodičovství

(nejvýraznější proměna u sekundárního vzdělání – srov. s průměrným věkem)

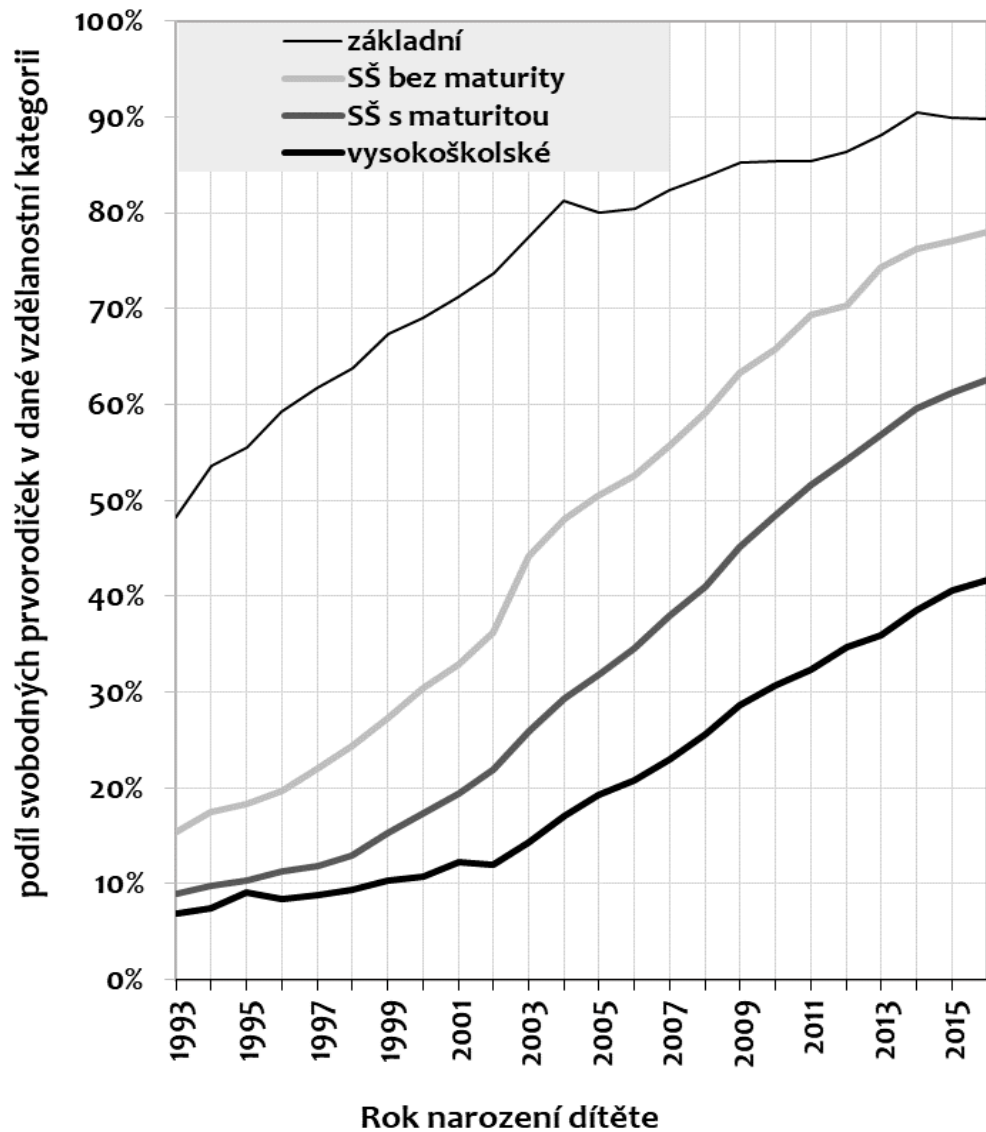
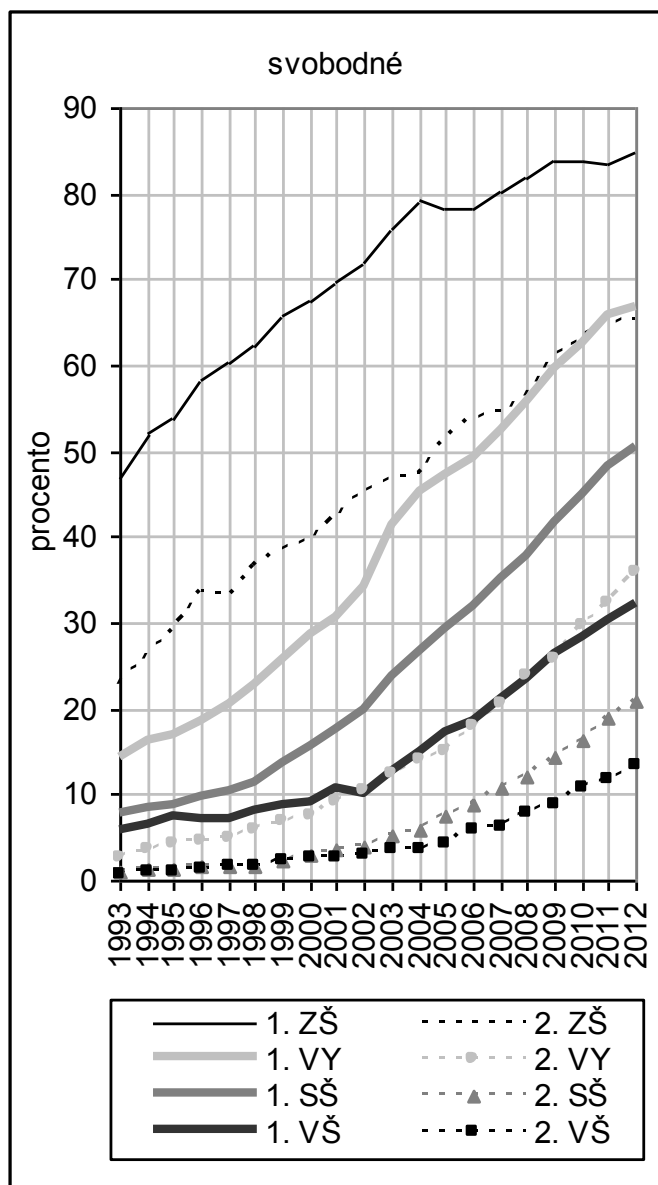

* procento žen, které měly své první dítě v daném věku

Průměrný věk otců při prvním porodu podle vzdělání a rodinného stavu

Podíly porodů mimo manželství podle vzdělání matky, rodinného stavu a pořadí dítěte

Obrácené křivky přežití: narození druhého dítěte podle vzdělání a rodinného stavu matek – kohorta prvorodiček 1993 2001 a 2009

